మహాభారతము

ఆనుశాసనిక పర్వము

చతుర్ధాశ్వాసము

వైశంపాయనుడు జనమేజయ మహారాజుకు చెప్పిన మహాభారత కథను, నైమిశారణ్యంలో సూతి అను పౌరాణికుడు, శౌనకాది మహామునులకు ఈ ప్రకారంగా చెప్పాడు.

అంపశయ్య మీద ఉన్న భీష్ముని ధర్మరాజు ఎన్నో ప్రశ్నలడిగి తన సందేహ ములన్నీ తీర్చుకుంటున్నాడు. ఆ పరంపరలో ఇలా అడిగాడు.

"పితామహా! మానవులు దేవతలను ధూప, దీప, నైవేద్యములతో పూజిస్తారు, ఆరాధిస్తారు కదా! ఆ విశేషముల గురించి వివరించండి." అని అడిగాడు.

"ధర్మనందనా! ఇప్పుడు నీవు నన్ను అడిగిన విషయములు, పూర్వము శుక్రుడు రాక్షస రాజైన బలి చక్రవర్తికి, బలి చక్రవర్తి మనువునకు, మనువు సువర్ణుడు అను మహామునికి, ఆ సువర్ణుడు నారదునకు, ఆ నారదుడు నాకు చెప్పారు. ఇప్పుడు నేను నీకు ఆ విషేషములను తెలిపెదను. వినుము.

ఈ భూమి మీద ఓషధులు అత్యుత్తమమైనవి. ఆ ఓషధీ వృక్షములలో పూలు పూసే చెట్లు ఇంకా ఉత్తమమైనవి. ఆ పుష్పములతో దేవతలను పూజిస్తే మానవులకు మంచి మనసు వర్ధిల్లుతుంది. అందుకనే పూలకు సుమనస్సులు అనే పేరు వచ్చింది. పూలతో పూజిస్తే దేవతలు మానవుల కోర్కెలు తీరుస్తారు. కాబట్టి దేవతలకు సుమనస్కులు అని పిలువబడతారు. మంచి సువాసన, మంచి రూపము, తెలుపు వర్ణము కలిగి ముళ్ళులేని చెట్లకు పూచిన పూలు దేవతారాధనమునకు మేలైనవి. అటువంటి పూలను దేవతలు ఎంతో ప్రీతితో స్వీకరిస్తారు.

తామరపూలు, జాజిపూలు,తులసీ దళాలు, దేవతలకు ఎక్కువ ఆనందాన్ని ఇస్తాయి. యక్షులకు నీటిలో పుట్టిన పూలు మహాదానందాన్ని కలుగజేస్తాయి. ఇంక ముళ్ల చెట్లకు పూసినవి, ఎర్రనివి, ఘాటైన వాసన కల పూలు శత్రువులను చంపడానికి, అధర్వణములో చెప్పబడిన మంత్ర, తాంత్రిక పూజలలో, ప్రయోగములలో వినియోగిస్తారు. ఎక్కువ ఘాటైన వాసన గల పూలు భూత,రాక్షస గణములకు ఎక్కువ ప్రీతిని కలిగిస్తాయి. నలుపు, తెలుపు రంగు కలిగి మంచి పరిమళములను వెదజల్లు పూలను మానవులు ఇష్టపడతారు.

ఇంక దేవాలయములలోనూ, పితృవనములు అంటే శ్మశానములలోనూ పూసిన పూలను శుభకార్యములకు, స్త్రీలు అలంకారము కొరకు వాడరాదు. పూల వాసనలతో దేవతలు, పూలను చూచినంత మాత్రముననే యక్షులు, పూల వాసనను ఆస్వాదిస్తూ సర్పములు ఆనందం పొందుతాయి. దేవతలను మంచి పూలతో పూజిస్తే వారు సంతోషించి, తృప్తిచెంది, మానవులు కోరిన కోరికలను నెరవేరుస్తారు.

ఇంక ధూపముగురించి చెబుతాను. సల్లకీ అనే చెట్టునుండి తీసిన పొడి తో వచ్చే ధూపము దేవతలకు ప్రీతికరమైనది. ఇంక అగరు, గంధర్వులకు, యక్షులకు, నాగజాతికి ప్రీతికరమైనది. అసలు ఈ ధూపములలో కెల్లా కర్పూరం తో వేసే ధూపము శ్రేష్టమైనది. తియ్యని వాసన వచ్చే ధూపము దేవతలకు, ఘాటైన వాసన వచ్చే ధూపము రాక్షసులకు, కారంగా ఉన్నట్టు అనిపించే అంటే కళ్లు మండే లక్షణముగల ధూపము యక్షులకు ప్రీతికర మైనది. కాబట్టి దేవతలకు ప్రీతికరమైన ధూపములు వేసిన మానవులు పరమపుష్టిని, ఆయుస్సును పొందుతారు. అలాగే యక్షులు, రాక్షసులు, నాగులు మానవులు వేసిన ధూపములతో తృప్తి చెంది, వారు కోరినకోరికలు నెరవేరుస్తారు. మంచి గంధము, అగరు మొదలగు వాటితో వేసిన ధూపములు మానవుల మనసులకు ఆహ్లాదము కలుగజేస్తాయి.

ఇంక దీపారాధన గురించి చెబుతాను. దేవతలను పూజించేటప్పుడు దీపారాధన చెయ్యాలి. దాని వలన అక్కడ ఉన్న భూతములు, రాక్షసులు మొదలగు కుత్సిత జాతులు పారిపోతాయి. దీపారాధన చెయ్యడం అంటే మనసులోని చీకటులు తొలగించడం అన్నమాట. దేవుని గదిలో ముందు దీపం వెలిగిస్తే చీకట్లు తొలగిపోతాయి. అలాగే మన మనసులో ఉన్న చీకట్లు తొలగి ఆ స్థానంలో జ్ఞానం వచ్చి చేరుతుంది. ధర్మచింతన వంక మనసు మరలుతుంది.

ఇంక దీపం వెలిగించడంలో చెయ్యకూడని పనులు చెబుతాను. ప్రమిదలో నెయ్యి తక్కువగా ఉండకూడదు. వత్తి సన్నదిగా ఉండకూడదు. సగం సగం వెలిగించకూడదు. దీపారాధన చేస్తే వెలుగా బాగా రావాలి. చీకట్లు పూర్తిగా తొలగిపోవాలి. ఎవడైనా దేవుని దగ్గరి దీపం దొంగిలిస్తే వాడికి కళ్లు పోతాయి. గుడ్డివాడవుతాడు. ఎవరైనా నలుగురు కూర్చునే చావడిలోనూ, గుడిలోనూ, కొండపైన దీపం బెడితే వాడు ఐశ్వర్యవంతుడవుతాడు.

ఇంక దీపము పెట్టడానికి ఆవునెయ్యి శ్రేష్టమయినది. ఆవు నెయ్యి దొరకక పోతే, బర్రెలు, మేకలు వాటి పాల నుండి వచ్చిన నెయ్యితో దీపం పెట్టవచ్చును. జంతువుల కొవ్వుతోనూ, ఎముకల రసముతోనూ, మాంస రసముతోనూ దీపములు వెలిగించడం మహాపాపము. దీపములను దానం చేసిన వాడికి ఉత్తమ లోకాలు సంప్రాప్తిస్తాయి.

ఇంక నైవేద్యము గురించి చెబుతాను. తయారు చేసిన పదార్ధములను ముందు దేవతలకు నివేదించి తరువాత భుజించాలి. దేవతలకు నివేదన చెయ్యకుండా తిన్న తిండి రాక్షస తిండి అవుతుంది. (దేవతలు మనకు అన్నం ఇచ్చారు. ఆ అన్నం వారికి నివేదించకుండా తినడం దొంగతనంతో సమానం అని గీతలో చెప్పబడింది.). అందుకనే ప్రతి మానవుడూ తన ఇంటిలో తినడానికి తయారుచేసుకున్న పదార్ధములను ముందు దేవుడికి నివేదించి తరువాత భుజించాలి.

ఈ నివేదనలో నువ్వుల పిండి, పెరుగు, పాలు, మరియు సువాసనగల ద్రవ్యములు, కమ్మటి వాసనవేయు పదార్ధములు, దేవతలకు ప్రియాన్ని చేకూరుస్తాయి. ప్రతిరోజూ దేవతలకు నివేదన చేయు వ్యక్తికి అన్నిరకములైన శుభములు కలుగుతాయి. ఇంక ఉరగములకు (నాగులకు), యక్షులకు, అసురులకు, మొదలగు భూతములకు రక్తము, మాంసము కలిసిన పిండములు, మద్యము అమితమైన ప్రీతిని కలిగిస్తాయి. సాత్వికులు సాత్వికాహారమును(సౌమ్య బలి), తామసులు తామస సంబంధమైన ఆహార పదార్ధములను(అసౌమ్య బలిని) వారి వారి ఇష్టదేవతలకు బలి ఇచ్చి వారి వారి కోరికలను విన్నవించుకుంటూ ఉంటారు. ఎవరికి తగ్గ ఫలితములను వారి వారికి ఆ యా దేవతలు ఇస్తూ ఉంటారు."అని పలికాడు భీష్ముడు.

“ పితామహా! పూలు, ధూపము, దీపము, బలి ప్రదానము...వీటిని దేవతలకు అర్పించడం వలన కలిగే ఫలవిశేషములను గురించి వివరించండి.” అని అడిగాడు.

“ధర్మనందనా! పూర్వము నహుషమహారాజు ఈ భూమిని పరిపాలి స్తున్నాడు. ఆయనకు తాను రాజును అనే గర్వము లేదు. సత్త్వనిష్టతో, దేవతలను, పుష్పములతోనూ, ధూప,దీప,నివేదనలతోనూ అర్చిస్తూ ఉండే వాడు. అలాగే పితృదేవతలను కూడా తగు విధంగా తర్పణాది కార్యములతో అర్చించేవాడు. అలాగే రాక్షసులను, యక్షులను, భూతములను, భుజంగము లను, పూలతోనూ వివిధములైన పూజాద్రవ్యములతోనూ అర్చించేవాడు. ఈ పూజల ఫలితంగా నహుషుడు దేవేంద్రపదవిని కూడా పొందగలిగాడు. తుదకు నహుషుడు సప్తఋషులు మోసే పల్లకిలో ఊరేగే అదృష్టమును కూడా పొందాడు. అయినప్పటికీ అతను తన నిత్యపూజావిధానమును మానలేదు. నహుషుడు బ్రహ్మ సభకు కూడా వెళ్లగలిగేవాడు. ఇదంతా అతని నిత్యపూజా విధానము వలననే కదా!

కాని నహుషుడు చేసిన చిన్న తప్పు వలన (తాను ఇంద్రుడిని అనే గర్వంతో ఇంద్రపత్నిఅయిన శచీదేవిని కామించడం) నహుషుడు ముని శాపానికి గురి అయి భూపతనం చెందాడు. కానీ తన పూజాఫల విశేషము చేతనే నీ వలన శాప విముక్తి పొందాడు. ఆ విషయం నీకు గుర్తు ఉంది కదా! ధర్మనందనా! దీప ఆరాధన అత్యంత శ్రేష్టమైనది. దైవ సన్నిధిలో ఎంత సేపు దీపము వెలుగుతూ ఉంటుందో, అన్ని దేవతా సంవత్సరములు మానవులు సుఖసంతోషాలతో జీవిస్తాడు. స్వర్గలోక ప్రాప్తికూడా పొందుతాడు.” అని పలికాడు భీష్ముడు.

"పితామహా! నాదొక చిన్న సందేహము. బ్రాహ్మణుని ధనమును హరించిన వాడు ఏ గతి పొందుతాడు." వివరించండి అని అడిగాడు.

"ధర్మనందనా! మానవులు ఈ లోకంలో చేసే పాపాలన్నిటిలోనూ బ్రాహ్మణుని ధనము దొంగిలించడం మహా చెడ్డది. బ్రాహ్మణుని ధనమును హరించిన వాడి కులము సర్వనాశనము అవడం తథ్యము. వాడు మరుజన్మలో నీచకులంలో జన్మిస్తాడు. పూర్వము క్షత్రబంధు అనే రాజు ఉండేవాడు. అతడు ఒకరోజు రాజ్యపర్యటన చేస్తున్నాడు. ఒక ఊరి బయట ఒక కడజాతి వాడు వెళుతున్నాడు. పక్కనే ఉన్న ఒక బ్రాహ్మణుని పొలములో నుండి ధాన్యపు గింజలు గాలికి ఎగురుతూ ఉన్నాయి. ఆ కడజాతి వాడు నేర్పుగా ఆ ధాన్యపు గింజలు తన మీద పడకుండా వెళుతున్నాడు.

రాజు అది చూచాడు. అతనిని పిలిచి ఇలా అడిగాడు. "నీవు ఎందుకు ఆ ధాన్యపు గింజలు నీ మీద పడకుండా తప్పుకుంటూ వెళుతున్నావు." అని అడిగాడు. "అయ్యా! పూర్వజన్మలో నేను ఒక బ్రాహ్మణ కుమారుడిని. బ్రహ్మచర్య వ్రతమును నిష్టతో ఆచరిస్తూ ఉన్నాను. ఒక రోజు భిక్షాటన చేసి భిక్ష తెచ్చుకున్నాను. ఒక నది ఒడ్డున ఆ భిక్షను తినడానికి కూర్చున్నాను. ఆ పక్కనే ఒక బ్రాహ్మణుని పొలము ఉంది. గాలి బలంగా వీచడం వలన ఆ బ్రాహ్మణుని పొలంలో ఉన్న ధూళి వచ్చి నేను తినబోయే అన్నమీద దట్టంగా పడింది. ఆవిషయం తెలియని నేను ఆ ధూళితో కూడిన అన్నము తిన్నాను. ఆ ప్రకారంగా బ్రాహ్మణుని చెందిన పొలంలో ఉన్నధూళిని నేను తిన్న కారణంగా ఈ జన్మలో కడజాతి వాడిగా పుట్టాను. నేను పూర్వజన్మలో చేసుకున్న పుణ్యం కారణంగా నాకు పూర్వజన్మస్మృతి ఉన్నది.

నిన్న రాత్రి నాకు ఒక కల వచ్చింది. ఆకలలో నాకు ఒక బ్రాహ్మణుడు

కనిపించి "నీకు కలిగిన ఈ కష్టము రేపు క్షత్రబంధు అనే రాజుతో చేయబోయే సంవాదంతో తొలగిపోతుంది." అని చెప్పాడు. ఆ స్వప్నఫలితంగానే మీరు కనిపించారు." అని చెప్పాడు. తరువాత ఆ కడజాతి వాడు మరణించి ఉత్తమ గతులు పొందాడు." అని భీష్ముడు ధర్మరాజుతో చెప్పాడు.

(ఈ కథ మనకు కొంచెం అతిశయోక్తిగా కనిపించినా, అంతరార్థం మాత్రం స్పష్టంగా ఉంది. ఒక్క బ్రాహ్మణుల ధనము, ఆస్తి అనే కాదు ఎవరి ధనమైనా దొంగిలించడం, అన్యాయంగా అపహరించడం పాపహేతువు అని తెలుసుకోవాలి. వెంటనే కాకపోయినా కాలక్రమేణా ఆ పాపము మనకు కట్టికుడుపుతుంది. మనకు వచ్చిన కష్టములు మనకు ఎందుకు వచ్చాయో మనకు తెలియదు. ఎందుకంటే మనకు పూర్వజన్మ స్మృతి లేదు. కాని మనకు దైనందిన జీవితంలో కలిగే కష్టాలు, దుఃఖాలు, అకాల మరణాలూ, ప్రమాదాలూ, నయంకాని జబ్బులూ, అమృతాంజనం పూసుకుంటే పోయే తలనొప్పికి, డాక్టర్లు బ్రైన్ స్కాన్ చేసి వేలు లక్షలు ఖర్చుచేయించి తుదకు ఏమీ లేదు అని చెప్పడం, మనం రోడ్డుపక్కగా పేవ్ మెంటు మీదపోతున్నా, రోడ్డు మీద పోయే వాహనం దూసుకువచ్చి, మనకు గుద్ది కాలు విరగడం, లక్షలు కర్చుకావడం అంతా పూర్వజన్మ లోనూ, ఈ జన్మలోనూ మనం చేసిన పాపాల ఫలితమే. మనం పక్కవాడి దగ్గర నుండి పదిరూపాయలు అపహరిస్తే మనకు పదివేలు ఖర్చు అవుతుంది. కాని ఆవిషయం మనకు తెలియదు. మనకు పూర్వజన్మ స్పృహ లేదు కాబట్టి మనం నమ్మం. అలా నమ్మగలిగితే ఒకరి సొత్తు అపహరించ కుండా, పరులకు అపకారము చెయ్యకుండా మనమూ ప్రశాంతంగా జీవిస్తాము. అదే ఈ కథ అంతరార్థం అని నా భావన.)

" పితామహా! స్వర్గలోకము అని అంటారు కదా! అక్కడ సుఖ సంతోషాలు ఒకే విధంగా ఉంటాయా లేక వివిధ రకాలైన సుఖసంతోషాలు ఉంటాయా

వివరించండి.” అని అడిగాడు.

“ధర్మనందనా!పుణ్యకర్మలు అనేక విధములుగా ఉంటాయి కదా! అలాగే ఒక్కొక్కరకమైన పుణ్య కర్మకు ఒక్కొక్క రకమైన స్వర్గ సుఖము దొరుకుతుంది. ఒక మాటలో చెప్పాలంటే స్వర్గంలో సుఖమే కాని దుఃఖము మచ్చుకైనా కనపడదు. ఈ విషయంలో నీకు గౌతమునికి దేవేంద్రునికి మధ్య జరిగిన సంవాదమును వినిపిస్తాను విను.

గౌతముడు అనే బ్రాహ్మణుడు ఒక వనములో తపస్సు చేసుకుంటు న్నాడు. ఒకరోజు అతనికి తల్లిలేని ఏనుగు పిల్ల కనపడింది. గౌతముడు ఆ ఏనుగు పిల్లను తెచ్చుకొని తానే దానికి తల్లి తండ్రి అయి పెంచాడు. కాల క్రమేణా ఆ ఏనుగు పిల్ల పెద్ద ఏనుగు అయింది. ఒకనాడు దేవేంద్రుడు ఆ రాజ్యమును ఏలుతున్న రాజు వేషంలో గౌతముని వద్దకు వచ్చాడు. ఆ ఏనుగును తనకు ఇమ్మని అడిగాడు. “రాజా! నేను దీనిని నా కన్నకొడుకు వలె పెంచుకున్నాను. ఇది రోజూ నాకు సేవ చేస్తుంది. నాకు సమిధలు తెచ్చి ఇస్తుంది. నేను లేనిసమయంలో పర్ణశాలను కాపాడుతూ ఉంటుంది. కాబట్టి ఈ ఏనుగును నేను నీకు ఈయలేను.” అని చెప్పాడు.

దేవేంద్రుడికి కోపం వచ్చింది. “గౌతమా! నీవు తపస్సు చేసుకొనే వాడివి. నీకు ఏనుగులు ఎందుకు? నీకు ఆవులుకావాలి. అవి నేను నీకు లెక్కకు మించి ఇస్తాను. అదీ కాకుండా నీకు కావలసినంత బంగారము కూడా ఇస్తాను. నాకు ఈ ఏనుగును ఇవ్వు.” అని అడిగాడు. గౌతముడు ఒప్పుకోలేదు. “అయ్యా! ఈ ఏనుగు తల్లిలేని పిల్లగా నా వద్దకు వచ్చింది. నేను దీనికి తల్లిని అయి పెంచాను. దీని మీద నాకు ఉన్న ప్రేమకు వెల కట్టలేను కదా! కాబట్టి నీవు నాకు పదివేల గోవులు ఇచ్చినా, కోటి బంగారు నాణములు ఇచ్చినా ఈ ఏనుగును

నీకు ఇవ్వను" అని ఖచ్చితంగా చెప్పాడు గౌతముడు.

"గౌతమా! ఏనుగులు రాజులకు వాహనములు. ఇది నాకు వాహనంగా కావాలి. దీనిని బలవంతంగా తీసుకు వెళ్లడం నాకు అంత కష్టమైన పనేమీ కాదు. కాబట్టి నీవు ఇష్టపూర్వకంగానే నాకు ఈ ఏనుగును ఇవ్వు."అని అన్నాడు. దానికి గౌతముడు ఇలా బదులుచెప్పాడు.

"రాజా! పుణ్యకార్యములు చేసిన వారికి సుఖములు, పాప కార్యములు చేసిన వారికి శోకము కలుగు చోటు ఒకటి ఉంది. అదే యమసభ. అక్కడికి వస్తే నేను నీకు ఈ ఏనుగును ఇస్తాను." అని అన్నాడు. ఆ మాటలకు రాజు వేషంలో ఉన్న దేవేంద్రుడు నవ్వాడు. "గౌతమా! యమలోకము పాపములు చేసిన వారు, నాస్తికులు, పోయే చోటు. అక్కడకు నేను ఎలా వస్తాను." అని అన్నాడు.

"అదేమిటి రాజా! యముడు పుణ్యాత్ముడు కదా! అక్కడకు రానంటా వేమిటి? మర్యాదగా ఉంటుందా!" అని అన్నాడు. "అదికాదయ్యా! యముడు తన తల్లి తండ్రులను, అక్కను భక్తితో పూజిస్తాడు. అందుకని పుణ్యాత్ము డయ్యాడు. అక్కడకు నేను రాను." అని అన్నాడు.

" సరేలే పోనీ. గంగా నది ఒడ్డుకు రా అక్కడ నేను నీకు ఈ ఏనుగును ఇస్తాను." అని అన్నాడు గౌతముడు. "గౌతమా! గంగానదీ తీరాన అతిథులను సత్కరించిన తరువాత భోజనము చేసేవారూ, పరుల వద్దనుండి ఏమీ పుచ్చు కొనని వారూ ఉంటారు. నేను అక్కడకు ఎలా వస్తాను." అని అన్నాడు.

"పోనీ, మేరు పర్వతము వద్ద ఉన్న వనమునకు రా! అక్కడ ఏనుగును ఇస్తాను." అని అన్నాడు. "అదేమిటయ్యా! అక్కడ మృదువుగా మాట్లాడేవాళ్లు,

ఎల్లప్పుడూ సత్యం చెప్పేవాళ్లు, అందరి మీద దయతో ఉండే వాళ్లు, సర్వభూతముల యందు ప్రేమగలవారూ ఉంటారు. అక్కడు నేను ఎలా వస్తాను? ఇదంతా కాదు కానీ ఒక మంచి చోటు చెప్పు అక్కడకు వస్తాను." అని అన్నాడు రాజు వేషంలో ఉన్న దేవేంద్రుడు.

"అయితే నారదుడు విహరించే వనము ఒకటి ఉంది అక్కడకు వస్తే నీకు ఏనుగును ఇస్తాను." అని అన్నాడు. "బాగుంది. అక్కడ సంగీత నృత్య కళా కోవిదులు ఉంటారు. నారదుడు వారితో వినోదిస్తూ ఉంటాడు. అక్కడకు నేను రాను." అని అన్నాడు.

"పోనీ ఉత్తరకురుభూముల వద్దకురా! అక్కడ దేవతలు విహరిస్తూ ఉంటారు. దేవేంద్రుడు అక్కడకు వచ్చి దేవతల కోరికలు తీరుస్తూ ఉంటాడు. అక్కడ నీకు ఏనుగును ఇస్తాను." అని అన్నాడు గౌతముడు. "అది కూడా కుదరదయ్యా! ఎందుకంటే అక్కడకు కామము, హింస విడిచిపెట్టినవారు వస్తారు. ఆ చోటికి రావడం నా తరం కాదు." అని అన్నాడు రాజు.

" ఇదంతా కాదు గానీ చంద్రుడి ఇంటికా రా అక్కడ ఇస్తాను." అని అన్నాడు గౌతముడు. "అదీ కుదరదు లే. ఎందుకంటే అక్కడికి ఎప్పుడూ దానం చేసేవారు, మరొకరి వద్దనుండి దానం పుచ్చుకొననివారూ, అక్కడకు వస్తుంటారు. దానం తీసుకోడానికి అక్కడకు ఎలా వస్తాను." అని అన్నాడు రాజు.

"పోనీ సూర్యలోకమునకు వస్తావా!" అని అడిగాడు గౌతముడు.

" మంచి తపస్సు, స్వాధ్యాయము చేసేవారు వచ్చేచోటు అది. అక్కడకు

నేను రాను." అని అన్నాడు రాజు.

"పోనీ వరుణలోకానికి రా అక్కడ ఇస్తాను." అని అన్నాడు గౌతముడు. "అక్కడకు యజ్ఞములు, యాగములు, నిత్యాగ్నిహోత్రము చేసే వారు వస్తారు. నేను రాను." అని అన్నాడు.

"పోనీ ఇంద్రుడి దగ్గరకా రా అక్కడ ఇస్తాను." అని అన్నాడు గౌతముడు. "అమ్మో అక్కడకు యుద్ధములో చనిపోయిన వీరులు, యజ్ఞములు చేసిన సోమ యాజులు, నూరేండ్లు జీవించిన మానవులు, అక్కడకు పోతారు. అక్కడకు నేను రాను." అని అన్నాడు రాజు.

" పోనీ ప్రజాపతి లోకానికి రా అక్కడ ఇస్తాను." అని అన్నాడు గౌతముడు. "అక్కడకు అశ్వమేధ యాగము చేసిన వాళ్లు వస్తుంటారు. నేనురాను." అని అన్నాడు రాజు.

"పోనీ గోలోకమునకు రా అక్కడ మోహము, శోకము మచ్చుకైనా ఉండవు. అక్కడ ఇస్తాను." అని అన్నాడు గౌతముడు. "అక్కడకు గోదానము చేసిన వారూ, తీర్థయాత్రలు సేవించినవారూ, నిరంతరము బ్రహ్మచర్యము అవలంబించేవారూ, అచ్చటికి వస్తారు. నేను ఎలా రాను." అని అన్నాడు.

" రాజా! శీతోష్ణములు,సుఖదుఃఖములు, మిత్రులు శత్రులు, లేని ద్వంద్వములకు అతీతమైన బ్రహ్మలోకమునకు రా! అక్కడ ఏనుగును ఇస్తాను." అని అన్నాడు. "అదీ కుదరదులే! ఎందుకంటే అక్కడకు సంగత్వము వదిలిన వారూ, ఆత్మజ్ఞానము పొందినవారూ, ఎల్లప్పుడు వ్రతములు చేయడంలో ఆసక్తికలవారూ, అధ్యాత్మవిద్యయందు నిష్ఠకలవారూ, అక్కడకు వస్తుంటారు.

నేను ఎలారాను." అని అన్నాడు రాజు.

" మహాత్మా! మీరు సామాన్యులు గారు. సాక్షాత్తూ దేవేంద్రులు. లేని యడల సకల లోకముల గురించి తెలియడం పరులకు సాధ్యమా! దేవేంద్రా! నీవు అన్ని లోకములు తిరుగుతుంటావు కదా. నీకు వెళ్లకూడని ప్రదేశము ఏది ఉంది?" అని అన్నాడు గౌతముడు.

ఆ మాటలకు సంతోషించిన దేవేంద్రుడు "మహాత్మా! నీకు ఏంకావాలో కోరుకో!" అని అన్నాడు. "దేవేంద్రా! నేను ఈ ఏనుగును నా బిడ్డ మాదిరి పెంచుకున్నాను. దీనిని నా వద్దనే ఉండనీ." అని వేడుకున్నాడు. "గౌతమా! ఆమాత్రం నాకు తెలియదా! ఆ ఏనుగు చూడు ప్రేమతో తన తొండంతో నీ తలమీద తడుముతూ వాసన చూస్తూ ఉంది. నిన్ను నీ బిడ్డను నేను ఎలా వేరు చేస్తాను చెప్పు. పైగా మారువేషంలో ఉన్న నన్ను దేవతలు కూడా గుర్తుపట్టలేరు. కానీ నీపూర్వపుణ్యవశమున నన్ను గుర్తుపట్టగలిగావు. నీకూ నీ ఏనుగుకూ స్వర్గలోక ప్రాప్తి కలిగిస్తున్నాను. మీరిరువురూ శాశ్వతంగా స్వర్గలోకంలో ఉండండి." అని స్వర్గలోకానికి ఆహ్వానించాడు. ఆ ఆహ్వానాన్ని మన్నించాడు గౌతముడు. గౌతముడు తన ఏనుగుతోస్వర్గలోకానికి వెళ్లాడు. ధర్మనందనా! ఇదీ స్వర్గలోకసుఖము గురించిన కథ." అని భీష్ముడు ధర్మరాజుకు చెప్పాడు.

"పితామహా! మీరు తపోధర్మము గురించి చెప్పారు కదా! తపోధర్మము కన్నా మించిన ధర్మము మరొకటి లేదా!" అని అడిగాడు.

"ధర్మనందనా! ధర్మము లన్నీ మంచివే. అందులో తపోధర్మము మిక్కిలి శ్రేష్టమైనది. తపస్సు అనగా ముఖ్యంగా మితంగా భుజించడం. ఒకసారి భగీరథుడు బ్రహ్మసభకు వెళ్లాడు. భగీరథుని చూచి బ్రహ్మ ఇలా అన్నాడు.

"ఇక్కడకు రావడానికి నిర్మలమైన తపస్సు చేస్తేగానీ సాధ్యం కాదు. ఎలాంటి తపస్సు చెయ్యకుండా నీవు ఎలా వచ్చావు?" అని అడిగాడు. దానికి భగీరథులు ఇలా అన్నాడు. "బ్రహ్మదేవా! నేను గోదానములు, భూదానములు, కన్యా దానములు, తీర్థయాత్రలు, రాజసూయ యాగములు, అశ్వమేధయాగములు, ఎన్నో చేసాను. కానీ నేను అవి చేసినందువలన ఇక్కడకు రాలేదు. ఒక సారి బ్రాహ్మణులంతా ఒక చోట చేరి యజ్ఞం చేస్తున్నారు. అప్పుడు వారి యజ్ఞానికి ఎన్నోఅవరోధాలు కలిగాయి. నేను ఆ అవరోధాలు తొలగించి వారి యజ్ఞం సక్రమంగా జరిగేట్టు చూచాను. అందుకు వారు నాకు "బ్రహ్మలోక ప్రాప్తిరస్తు" అని ఆశీర్వదించారు. అందుకని నేను బ్రహ్మలోకానికి వచ్చాను. నేను ఆకలి దప్పికలు మాని బ్రాహ్మణులకు సేవచేసాను. దానిని మించిన తపస్సు వేరే ఉన్నదా!" అని అన్నాడు భగీరథుడు.

ఆ మాటలు విన్న బ్రహ్మదేవుడు భగీరథుని ఎంతో ఆదరించాడు. కాబట్టి ధర్మనందనా! నీవు కూడా బ్రాహ్మణులను భక్తితో సేవింపుము." అని అన్నాడు భీష్ముడు.

" పితామహా! శతాయుష్మాన్‌భవ అనేది వేద వాక్కు కదా. మరి చాలామంది చాలా చిన్న వయసులోనే చనిపోతున్నారు. దీనికి కారణమేమి? దేని వలన ఆయుష్షు వృద్ధి పొందుతుంది. దేని వలన ఆయువు క్షీణము అవుతుంది. తెలపండి." అని అడిగాడు.

"ధర్మనందనా! సదాచారము నియమబద్ధజీవనము ఆయువును పెంచుతుంది. అలాంటి వాడికి ధనము, కీర్తి కూడా లభిస్తాయి. దురాచారము లతో, నియమము లేని జీవనముతో ఆయువు తరిగిపోతుంది. సృష్టిలో ఉన్న అన్నిభూతములు వాడిని తిరస్కరిస్తాయి. కాబట్టి సదాచారము, నియమబద్ధ

జీవనము ముఖ్యమైనవి. ఉత్తములు నడిచిన మార్గములోనే మనమూ నడవాలి. వర్ణాశ్రమ ధర్మములు పాటించాలి. అప్పుడు నియమబద్ధజీవితము అలవడు తుంది.

గురువుగారి మాటను ధిక్కరించడం, పిట్టలను చంపడం, పనీ పాటా లేకుండా గోళ్లు కొరకడం, పుల్లలను తుంపడం, ఉదయం పూటా సాయంత్రం పూటా సూర్యుని వంక తేరిపారచూడటం, ఆయుక్షీణము కలిగిస్తాయి. మనసులో కోపము లేకుండా ప్రశాంతంగా ఉండటం, జీవహింస మానడం, సత్యమునే పలకడం, ఉదయము సంధ్యావందనము చెయ్యడం, ప్రతిరోజూ దేవాతారా ధనము చెయ్యడం, ఆయువును వృద్ధిపరుస్తాయి.

ఇతరుల భార్యలను కోరడం ఆయుక్షీణతకు దారితీస్తుంది. అది మహా పాపము. అందులోనూ మిత్రుని భార్య, గురువుగారి భార్య, తనకన్నా వయసులోపెద్దవారి భార్యలు, రాజుల భార్యలు, తనకన్నా చిన్నవారిభార్యలు, బంధువుల భార్యలు, బ్రాహ్మణుల భార్యలు, వైద్యుల భార్యలు, సేవకుల భార్యలు, పనివారి భార్యలు, పండితుల భార్యలు, వీరిని కామించడం మహా పాపము. అధికంగా ఆయుక్షీణతను కలుగచేస్తాయి.తను ఆచరించదగని వ్రతాన్ని అయినా ఆచరిస్తే, అది ఆయువు వృద్ధి చేస్తుంది.

ఇంకా దేవాలయముల దగ్గర, వీధిలోనూ, గోశాలల దగ్గరా రచ్చబండ దగ్గరా, పంటపొలములలోనూ మూత్రవిసర్జన చేయరాదు. అలాగే నిలబడి మూత్రము పోయరాదు. భోజనమునకు ముందు కాళ్లు చేతులు శుభ్రంగా కడుక్కోవాలి. నిలబడి భోజనము చేయరాదు. ఎంగిలి చేత్తో అగ్నిని, ఆవును, బ్రాహ్మణుని తాకరాదు. పెద్దవాళ్లు కనపడి నప్పుడు చిన్నవాళ్లు లేచి నమస్క రించాలి. వేదాధ్యయనము చేసేటప్పుడు తలమీద చేతులు పెట్టుకోకూడదు.

నిద్ర పోయేముందు స్నానం చేసి పరిశుభ్రంగా ఉండాలి. రెండు చేతులతో తలను గోకరాదు. తలకు పూసిన నూనెను ఒంటికి పూసుకోరాదు. గురువుల ఎడల శత్రుత్వము పనికిరాదు. గురువుగారు కోపించినా సర్దుకుపోవాలి కాని గురువును తిట్టకూడదు. గురువుల విషయంలో అబద్ధాలు ఆడకూడదు. ఇవన్నీ ఆయుక్షీణతను కలగచేస్తాయి.

బ్రాహ్మణులు, గోవులు, క్షత్రియులు, వృద్ధులు, దుర్బలులు, బరువు మోసేవారు, గర్భిణీస్త్రీలు, ఎదురుగా వస్తున్నపుడు తప్పుకొని దారి ఇవ్వాలి. బ్రాహ్మణులు, మంగళకరమైన వస్తువులు, చెట్టు కనపడినప్పుడు వాడికి ప్రదక్షిన నమస్కారము చెయ్యాలి. పౌర్ణమి, అమావాస్య, చతుర్ధశి,అష్టమి, ద్వాదశి తిధులలోనూ, జన్మతిధులలోనూ భార్యతో సంగమించరాదు. అది ఆయు క్షీణతకు దారితీస్తుంది. ఇతరుల మీద చాడీలుచెప్పరాదు. వారితో తగవులాడ రాదు. కాళ్లు కడుగుకొనేటప్పుడు ఒకకాలును మరొక కాలుతో తోమరాదు. ఇవన్నీ అవలక్షణములు. ఆయుక్షీణతను కలుగచేస్తాయి.

వికలాంగులతోనూ, దరిద్రుని తోనూ, విద్యలేని వాడితోనూ, అంద వికారునితోనూ, అపహాస్యము చేయుట, వారిని తిట్టడం మహాపాపము. వారిని నిందించడం దేవతలను నిందించడమే అవుతుంది. ధనము తీసుకొని జోస్యము చెప్పడం మహాపాపము. దంతధావనము అనగా పళ్లుతోము కొనేటప్పుడూ, మలమూత్రవిసర్జనము చేసేటప్పుడు మాట్లాడకూడదు. మౌనంగా ఉండాలి. సూర్యోదయకాలము, సూర్యాస్తమయ కాలములలో నిద్రపోకూడదు.

ప్రతిరోజూ తండ్రికి నమస్కరించి తరువాత గురువులకు, బ్రాహ్మణులకు నమస్కరించాలి. ఉదయము దేవతార్చనకు ముందు ఎవరివద్దకూ పోరాదు.

గర్భిణీ స్త్రీలతో సంగమించరాదు. పెళ్లికాని కన్యలతో సంభోగించడం మహాపాపము. పెళ్లికి ముందు స్త్రీ సంభోగము మహాపాపము. అది పెళ్లిఅయిన తరువాత చెయ్యవలసిన కార్యము. దీనిని అవకీర్ణము అని అంటారు. పడుకొనేటప్పుడు ఉత్తరము వైపు, పడమటి వైపు తలపెట్టి పడుకోరాదు. స్నానం చెయ్యకుండా పైపూతలు పూయరాదు. ఒకళ్లు కట్టిన వస్త్రమును కట్టరాదు. ఒకరు తిన్న పదార్థములు తినరాదు. భోజనం చేసేటప్పుడు ప్రశాంతంగా ఉండాలి. మనస్సు ఎక్కడో పెట్టుకొని బలవంతంగా భోజనము చేయరాదు. మౌనంగా భోజనం చేయాలి. ఉద్రేకంగా మాట్లాడుకుంటూ భోజనము చేయరాదు.

ఒకరి చేతిలో నుండి ఉప్పును తీసుకోరాదు. రాత్రిపూట పెరుగు, తేనె తినరాదు. ఎదుటి వారు చూస్తూ ఉండగా తాను ఒక్కడే తినడం పాపము. వారికి పెట్టి తాను తినాలి. అలాగే పక్క పక్కనే కూర్చుని భోజనం చేస్తూ తాను మంచి పదార్థాలు తింటూ పక్కవాడికి నాసిరకం పదార్థాలు వడ్డించడం పాపము.

(నా చిన్న తనంలో మా తండ్రిగారు ఒక జోక్ చెప్పేవారు. ఇద్దరు బ్రాహ్మణులు కూర్చొని భోజనం చేస్తున్నారట. అందులో ఒకాయన భార్యనుపిలిచి ఏమేవ్! ఈ గొడ్డుకారం వారికి వడ్డించి, ఆ కందిపచ్చడి ఇలాతగలెయ్యి అన్నాడట. వినడానికి జోక్ గా ఉన్నా, ఇలా చెయ్యకూడదు అని అర్థం. పంక్తిభోజనం చేసేటప్పుడు అందరికీ సమానంగా వడ్డించాలి. అదే పైన చెప్పిన దానికి అంతరార్థం).

నెయ్యి, తేనె, పాయసము, నీరు.... వీటిని తను తినగా మిగిలినది (అనగా తన ఎంగిలి పదార్థములు) మరొకరికి ఇవ్వరాదు. అది ఆయుక్షీణత

కలగచేస్తుంది. పితరులకు తర్పణములు విడిచేముందు ముందు విధిగా ఆచమనము చెయ్యాలి.. పగటి పూట భార్యతోనైనా సంభోగించరాదు. పెళ్లికాని కన్యలతోను, వేశ్యలతోనూ సంభోగించరాదు. స్త్రీలను బట్టలు లేకుండా నగ్నంగా చూడటం తప్పు. అక్కచెల్లెళ్ళ, గురువు, మిత్రులు, పండితులు, దాయాదులు-- వీరు పేదవారుగా ఉండి దిక్కులేని వారైతే, వారిని దగ్గరకు తీసి పోషించడం, తగిన విధంగా సాయం చెయ్యడం ఆయువును వృద్ధిచేస్తుంది.

పావురాళ్లు, చిలుకలు,శారికములు, పుష్పలతలు,బంగారము తో చేసిన వస్తువులు ఇంటిలో ఉండవలసిన మంగళ వస్తువులు. గ్రద్ద,దీపము పురుగులు, గుడ్లగూబలు ఇంట్లో ప్రవేశించరాదు. అలా జరిగితే శాంతి చేయించాలి. సాయం సంధ్యాసమయంలో చదవడం, తినడం పనికిరాదు. రాత్రిపూట శ్రాద్ధములు పెట్టరాదు. క్షురకర్మ, అభ్యంగనస్నానము, ఆమోదయోగ్యమైన తిధులలోనే చెయ్యాలి. ఉత్తర ముఖము,తూర్పుముఖంగా కూర్చుని చెయ్యాలి.

మనిషి చనిపోయిన తరువాత 11,12 రోజులలో సపిండీకరణము, ఏకోద్దిష్టము అనే కర్మలు చేస్తారు. ఆరోజులలో రాత్రిళ్ల భోజనము చేయరాదు. పిలువకుండా ఎవరి ఇంటికీ భోజనమునకు పోరాదు. ఏదైనా ఒక కార్యమును సాధించే విషయములో తల్లితండ్రులకు, కుమారులకు హితబోధ చెయ్య వచ్చును.

క్షత్రియుడు ఈ క్రింది విద్యలు విధిగా నేర్వాలి. గుర్రపు స్వారీ, ఏనుగును ఎక్కడం, రధము తోలడం, నానావిధములైన ఆయుధములను ప్రయోగించే నేర్పు, యుద్ధతంత్రముల గురించి తెలుసుకోవడం,దండనీతిని అభ్యసించడం, అర్ధశాస్త్రము, కామశాస్త్రము,సంగీతము, సర్వశాస్త్రములు, వేదములు, ప్రజాపరిపాలన, యజ్ఞములు చెయ్యడం. క్షత్రియుడు పైన చెప్పినవి విధిగా

నేర్చుకోవాలి.

రజస్వల అయిన స్త్రీని ముట్టుకోకూడదు. రజస్వల అయిన తరువాత నాలుగవ దినము స్నానం చేసిన తరువాత, భార్యతో కలియవచ్చును. కాని ఐదవ రోజు భార్యతో సంగమిస్తే ఆడపిల్ల పుడుతుంది. ఆరవ రోజు సంగమిస్తే మొగశిశువు జన్మిస్తాడు. ఇంకా చెప్పాలంటే రజస్వల అయిన రోజునుండి సరిరోజులలో సంగమిస్తే మగశిశువు, బేసి రోజులలో సంగమిస్తే ఆడశిశువు జన్మించే అవకాశం ఉంది. అదీ కాకపోతే ఋతుస్నానం నుండి పదహారు రోజులపాటు ప్రతిరోజూ సంగమిస్తే, సంతానప్రాప్తి కలుగుతుంది.

అన్ని ఆచారములలోకీ ఇతరుల పట్ల దయకలిగి ఉండటం సదాచారము. సదాచారముతో జీవిస్తే ఆయుష్షుపెరుగుతుంది." అని భీష్ముడు ధర్మరాజుకు చెప్పాడు.

"పితామహా! ఈ లోకంలో అన్నదమ్ములు ఏ విధంగా ఉండాలి తెలియజేయండి." అని అడిగాడు.

"ధర్మనందనా! చిన్నవాళ్లయిన తమ్ములు తన కన్నా పెద్దవారైన అన్నల యెడ భక్తిశ్రద్ధలతో మెలగాలి. అలాగే అన్నయ్యలు కూడా తన తమ్ముల ఎడ వాత్సల్యముతో ప్రేమతో మెలగాలి. అన్నదమ్ములలో ఒక తమ్ముడు బుద్ధిలేక ప్రవర్తించినా ఇబ్బంది లేదు కానీ అన్న అవివేకంగా ప్రవర్తిస్తే ఆ కుటుంబం నాశనం అవుతుంది. అన్నదమ్ములు తమలో తాము కొట్లాడుకోకుండా పెద్దలు ఇచ్చిన ఆస్తిని సమానంగా అనుభవించాలి. అప్పుడు లోకమంతా వారిని గౌరవిస్తుంది. అలాకాకుండా అందు లో ఒకడు స్వార్థబుద్ధితో అంతా నాదే అని అంటే ఆ కుటుంబం ఛిన్నాభిన్నముఅవుతుంది. అపకీర్తిపాలవుతుంది.

తండ్రి తరువాత తండ్రి వంటి వాడు అన్నయ్య. ఆయన భార్య అంటే వదిన మిగిలిన వారికి తల్లి వంటిది. అనగా తల్లి తండ్రులు చనిపోయిన తరువాత అన్నగారిని తండ్రిగా, వదినను తల్లిగా భావించాలి. అన్నగానీ తమ్ముడు గానీ మిగిలిన అన్నదమ్ములకు ద్రోహం చేస్తే అతడు శిక్షార్హుడవుతాడు. తల్లి తరువాత అక్క తల్లివంటిది. చిన్న తనంలో తనకు పాలు ఇచ్చి పెంచిన ఆయాలు, దాదులు కూడా తల్లితో సమానులే.

తండ్రి తొలి గురువు. తండ్రి గురువుకంటే పదిరెట్లు ఎక్కువ. కాని తండ్రి కంటే తల్లి పదిరెట్లు ఎక్కువ. తల్లితండ్రులు ఈ దేహమునకు జన్మనిస్తే, గురువు విద్యాబుద్ధులు చెప్పి మరోజన్మనిస్తాడు. గురువు ఇచ్చిన జన్మ అజరామరము (చావు లేనిది. అంటే నేర్చుకున్న విద్యకు నాశనము లేదు.) కాబట్టి గురువు అధికంగా గౌరవింపదగినవాడు." అని భీష్ముడు ధర్మరాజుకు వివరించాడు.

(ఇది వరకు ఇంట్లో పెద్దవాళ్లు, చెయ్య వలసిన పనులు, చెయ్యకూడని పనులు చెప్పేవారు. ఈ రోజుల్లో గ్లోబలైజేషన్ పుణ్యమా అని ప్రపంచం మనిషి గుప్పెట్లో ఇమిడిపోయింది. పెద్దవాళ్లు వృద్ధాశ్రమాలలో పరితపిస్తుంటే యువతీయువకులు నేను, నా భార్య, నా బిడ్డ అంటూ తమ చుట్టు గిరిగీసుకొని బతికేస్తున్నారు. మంచి చెప్పేవాడు కరువయ్యారు. వినేవాళ్లు అసలేలేరు. అన్నీ నాకు తెలుసు అనే భ్రమలో కొట్టుకుంటున్నారు. ఈ నాటి పరిణామాల్ని ఊహించి వ్యాసుడు మనకు ఏవి చెయ్యాలో ఏవి చెయ్యకూడదో వివరించి చెప్పాడు. వీటిలో కొన్ని అయినా పాటిస్తే, పుణ్యం మాట దేవుడెరుగు, సుఖంగా జీవించగలరు అని నా భావన.)

“పితామహా! ఉపవాస వ్రతము బ్రాహ్మణులకు, క్షత్రియులకు మాత్రమే నిర్దేశింపబడినది. మిగిలిన వర్ణములకు కాదు అని అంటారు కదా! పైగా, ఎక్కువగా ఉపవాసములు చెయ్యడం దోషము అని కూడా అంటారు కదా! అసలు ఉపవాసము అంటే ఏమిటి? దానికి ఉండవలసిన యోగ్యతలు ఏమిటి? ఉపవాసము చేసినందువలన కలుగు ఫలము ఏమిటి? వివరంగా చెప్పండి.” అని అడిగాడు.

“ధర్మనందనా! ఇప్పుడు నువ్వు నన్ను అడిగినట్టుగానే పూర్వము నేను అంగిరసుడు అనే మునీశ్వరుడిని అడిగాను. ఆయన నాతో అన్న మాటలు నీకు చెబుతాను. శ్రద్ధగా విను. బ్రాహ్మణుడు, క్షత్రియుడు మూడు రాత్రులు ఉపవాసము చేయుటకు అర్హులు. శరీరము సహకరిస్తే, అనారోగ్యము పాలు కాకుండా ఉంటే, ఇంకొన్ని రోజులు కూడా చెయ్యవచ్చును. వైశ్యులు, శూద్రులు మాత్రము నాలుగు పూటలు మాత్రము ఉపవాసము చేయుటకు అర్హులు. అంతకు మించి వారు ఉపవాసము చేయరాదు.

ఇంక ఉపవాసము చేయతగ్గ దినములు ఏవంటే-- పౌర్ణమి, శుక్లపక్ష అష్టమి, చతుర్ధశి, శుక్ల పక్ష పంచమి, షష్ఠి, అలాగే బహుళ పక్ష పంచమి, షష్టి ఉపవాసము చేయుటకు పర్వదినములు. రోజుకు ఒక పూట మాత్రమే తిని, రాత్రి ఉపవాసము ఉండు బ్రాహ్మణునకు మంచి అందమైన భార్య, చక్కని సంతానము కలుగుతారు, అతను ఐశ్వర్యవంతుడవుతాడు. ఆ మాదిరి ఒక్క సంవత్సరము ఉపవాసము ఉంటే అతనికి ఈలోకములో ఉండే అన్ని సౌఖ్యములు అతనికి కలుగుతాయి. ఎన్ని రోజులు ఉపవాసము ఉంటే అన్ని శుభములు కలుగుతాయి.

ఒక సంవత్సరములో 15రోజులు ఉపవాస వ్రతముచేసిన అతనికి పుణ్యలోకములు ప్రాప్తిస్తాయి. అలాగే ఒక మాసము ఉపవాస వ్రతముచేసిన వానికి బ్రహ్మలోక ప్రాప్తి కలుగుతుంది. కాని ఎవరూ సంవత్సరంలో నెలరోజులకు మించి ఉపవాసములు ఉండరాదు. యుగ యుగానికి మనుషుల ఉపవాస సామర్ధ్యము మారుతూ ఉంటుంది. వారి కాల ప్రమాణాన్ని బట్టి ఉపవాస దినముల సంఖ్యకూడా మారుతూ ఉంటుంది.

తల్లిని మించిన గురువు, వేదమునకు మించిన శాస్త్రము, ధర్మమునకు మించిన లాభము లేవు. అలాగే ఉపవాసమును మించిన తపస్సు లేదు. పవిత్రములైన వాటిలో కెల్లా బ్రాహ్మణుడు పవిత్రుడు. కాబట్టి బ్రాహ్మణుని భక్తితో పూజించాలి. పూర్వకాలంలో దేవతలు, మునులు, ఉపవాస వ్రతము చేతనే గొప్పవాళ్లయ్యారు. విశ్వామిత్రుడు, తన జీవితమంతా ఏక భుక్తము చేసి బ్రాహ్మణత్వము పొందాడు. కాబట్టి ఉపవాసవ్రతమునకు మించిన ఫలము లేదు. ఉపవాస వ్రతము ఆచరించడం వలన శరీరానికి మనస్సు పవిత్రమవు తుంది.

పైన చెప్పబడిన ఉపవాస వ్రతమును మానవ లోకమునకు అందచేసిన వాడు అంగిరసుడు అనే మహా ముని. ఆ అంగిరసుడు చెప్పిన ప్రకారము ఈ వ్రతమును ఆచరిస్తే మానవునికి ఏ పాపములు అంటవు.” అని భీష్ముడు ధర్మరాజుకు ఉపవాసవ్రతమును గురించి వివరించాడు.

“పితామహా! యజ్ఞములు చేయవలెనని మీరు చాలా సార్లు చెప్పారు. కానీ యజ్ఞములు చెయ్యాలంటే ఎంతో ధనము కావాలి. మరి అందరికీ యజ్ఞము చెయ్యడం సాధ్యం కాదు కదా! మరి యజ్ఞములు చేయలేని వారి సంగతి ఏమిటి? వారు ఎలాంటి పుణ్యకర్మలు ఆచరించాలి.” అని అడిగాడు.

"ధ ర్మనందనా! అందరికీ యజ్ఞములు యాగములు చేయడం సాధ్యం కాదనే అంగిరసుడు ఈ ఉపవాస వ్రతమును ఉపదేశించాడు. ఉపవాసం చెయ్యడం కష్టమని కదా యజ్ఞములు గురించి అడిగావు. ఉపవాసము చెయ్యడంలో తేలిక విధానము చెబుతాను విను. రోజుకు రెండు సార్లు, అనగా పగటి పూట ఒకసారి, రాత్రిపూట ఒకసారీ, భోజనం చేస్తూ, భోజనం చేసేటప్పుడు మాత్రమే నీరు తాగుతూ, మధ్యలో ఏమీ తినకుండా, తాగకుండా, ప్రతిరోజూ అగ్నిహోత్రం చేసేవారు ఉపవాసవ్రతము చేసినట్టే అని పెద్దలు చెబుతారు. (మితంగా, వేళ ప్రకారము భుజించడం ఆరోగ్యకరమనీ నేడు వైద్యులు కూడా చెబుతారు కదా!) ఇది కూడా ఆచరించడం కష్టం అనుకుంటే అంగిరసుడుచెప్పిన మిగిలిన ఉపవాస వ్రతములు ఆచరించవచ్చును." అని భీష్ముడు ధర్మరాజుకు వివరించాడు.

అప్పుడు ధర్మరాజు "పితామహా! జ్ఞానానికి ప్రతీక శ్రీకృష్ణుడు అంటారు కదా. ఆయన బోధనలు నాకు వినవలెనని ఉన్నది. కాబట్టి ఆ మహాత్ముని తత్త్వజ్ఞాన వాక్యములను వినవలెనని ఉన్నది." అని అడిగాడు.

"ధర్మనందనా! ఈ సందర్భంలో నీకు హర, సనత్కుమార సంవాదాన్ని వివరిస్తాను. పూర్వము పరమశివుడు ఒక కోరికతో సనత్కుమారుని వద్దకు వెళ్లాడు. సనత్కుమారుడు పరమశివునికి అతిధి మర్యాదలు చేసి సత్క రించాడు. పరమశివుడు తనకు సనత్కుమారునితో కొన్ని సందేహములను తీర్చుకొనవలెనని కోరిక వెలిబుచ్చాడు. పరమశివుని సందేహములు తీర్చడం మహాభాగ్యం అని అన్నాడు సనత్కుమారుడు. "మహాత్మా! ధ్యానముతో దర్శింపతగ్గ వస్తువేది? తత్త్వములు ఎన్ని? సాంఖ్యము, యోగము --వాటితత్త్వములు ఏవి? ఇంకను అధ్యాత్మ విషయముల గురించి వివరించు."అని అడిగాడు.

సనత్కుమారుడు ఇలాచెప్పసాగాడు. "మహాశివా! తత్త్వములు 24 అని కొంతమంది, 23 అని మరి కొంతమంది, 25 అని ఇంకా కొంతమంది అంటారు. ప్రాకృతులు 23 అని అంటారు. వారు మనస్సు, బుద్ధి ఒకటే అని నమ్ముతారు. అది సరి అయిన దారి కాదు. ఇంక తత్త్వములు 24 అనే వారు పరిశుద్ధమైన మనస్సే బుద్ధి అని అంటారు.

ఇంక నేను మాత్రము 25వ తత్త్వము ఉందని నమ్ముతాను. అదే అధిష్ఠానము. మిగిలిన 24 తత్త్వములను వికసింపచేస్తుంది. 24 తత్త్వములు ఆ 25వ తత్త్వములో లీనమైనట్లు ఉంటాయి. కాబట్టి ఆ 24 తత్త్వములు ఉన్నాయి అనడం, లేవు అనడం, రెండూ సంభవమే. నీకు ఆ 24 తత్త్వములు వివరిస్తాను.

ఈ విశ్వంలో పంచభూతములు ఐదు. వాటి గుణములు ఐదు. ఇంద్రియములు పది. ఇవికాక మనస్సు,బుద్ధి,అహంకారము,ప్రకృతి. మొత్తం 24. ఈ 24 తత్త్వములను అధిష్ఠించి ఉండునది మహాతత్త్వము. అది 25వ తత్త్వము. బాగా తెలిసిన వాడు ఈ 24 తత్త్వములో కూడినదే దేహము అని భావిస్తాడు. 25వ తత్త్వమైన పరమాత్మ కట్టెలో నిప్పుదాగి ఉన్నట్టు దేహం అంతటా నిండి ఉంటాడు. కాని మానవునితో ఉన్న సహజమైన ఈర్ష్య, దురభిమానము, ఈ జ్ఞానమును నిలువనీయదు. నేను, నాది అంటూ ఈ దేహమే నిత్యము అంటూ సంసారంలో కొట్టుమిట్టాడుతుంటాడు.

వేదము పరమాత్మ తత్త్వమును, బ్రహ్మమును గురించి తెలియజేస్తుంది. దానినే అమృతార్థతత్త్వము అని అంటారు. అన్నితత్త్వముల కంటే ఈ అమృతార్థ తత్త్వము మేలైనది. ఈ అమృతార్థతత్త్వము తెలుసుకుంటే మృత్యువును జయించవచ్చును. అది తత్త్వముల కన్నింటికీ ఈశ్వరుడు. దీనికంటే మించిన

ఈశ్వరుడు లేడు. అ తత్త్వమే సత్యము, రహస్యము.

పరమశివా! ఈ తత్త్వము లన్ని వరుసగా పైనుండి కిందికి వస్తే సృష్టి జరుగుతుంది. అదే విధంగా కిందినుండి పైకి వెళితే లయం జరుగుతుంది. వీటన్నిటినీ దాటి బ్రహ్మను చేరుకోవడమే ఏకత్వము అంటారు. ఈ జ్ఞానము, శ్రద్ధ లేనివాడికీ, మనస్సు ఏకాగ్రత పొందని వాడికీ, ఇంద్రియములను జయింపని వాడికీ, వేదాధ్యయనము చేయని వాడికీ, లభ్యముకాదు.”

తరువాత సనత్కుమారుడు అధ్యాత్మమము, అధిభూతము, అదిదైవము ల గురించి ఈశ్వరునికి వివరించాడు.

“ఈశ్వరా! సకల జీవరాసులలోనూ ఈ అధ్యాత్మము నిండి సమానంగా ఉంటుంది అని తెలుసుకోవడమే నిజమైన జ్ఞానము. కాని ఈ జ్ఞానమును మున్ను దేవతలు కానీ, రాక్షసులు గానీ, గంధర్వులు గానీ, మానవులు గానీ తెలుసుకొనలేక అజ్ఞానంలో పడిపోయారు. అసలు బ్రహ్మము గురించి ఇంతవరకూ ఎవరూ తెలుసుకొనలేదు. ఆ బ్రహ్మతత్త్వమే ఓంకారము. ఆ బ్రహ్మతత్త్వము, అహంకారము పూర్తిగా నశించిన మీదట కానీ గోచరము కాదు. ఈ బ్రహ్మము నిష్కళంకము, సుఖప్రదము, అఖిలము, ద్వందాతీతము, జ్ఞానదాహార్తిని తీర్చేది. ఇంకా ఈ బ్రహ్మము అప్రమేయము, అవిజ్ఞేయము, అచలము, ఆది అంతము లేనిది, విమలము, అవ్యయము, ఇంద్రియగోచరము కానిది, అచ్యుతము, సత్, అసత్ కలిసి భాసించేది.

ఈ బ్రహ్మతత్త్వము మొదట నారాయణుడికి తెలుసు. నారాయణుని వలన దేవతలు, మునులు, సిద్ధులు, సాధ్యులు, గంధర్వులు తెలుసుకున్నారు. తరువాత మానవులలో అర్హులకు బోధింపబడినది. ఎందుకంటే ఈ

బ్రహ్మతత్త్వము అందరికీ గోచరము కాదు. ఈ భవబంధముల నుండి విముక్తి పొందినవాడే ఆ బ్రహ్మతత్త్వమును చూడగలడు. ముందు జీవుడు అహంకారాన్ని వదిలిపెట్టాలి. జ్ఞానేంద్రియములు, కర్మేంద్రియములతోనూ మనస్సుతోనూ చేసే పనులను, ఆలోచనలను వదిలిపెట్టాలి. అప్పుడు అతని మనస్సు, బుద్ధి ఈ పరతత్త్వములో లీనమవుతాయి. పరమశివా! ఈ విధంగా 23 తత్త్వములు పరతత్త్వములో లీనమైనపుడు ఇంక ఆ పరతత్త్వమును చూచేదేముంది? అదే అద్వైతస్థితి.

పరమశివా! మానవుని దేహములో ఉండే దేవతాస్వరూపములను వివరిస్తాను. నాలుకమీద చంద్రుడు, తలలో సరస్వతి, ప్రాణములో వాయువు, ఉదానములో మెరుపులు, వ్యానములో పర్జన్యుడు, స్తనములలో ఆకాశము, బలములో కౌశికుడు, అపానములో ఈశానుడు, సమానములో మిత్రుడు, అప్సరసలు, కన్నులందు సూర్యుడు, దేహంలో భూమి, పాదాలలో విష్ణువు, చెవిలో దిక్కులు, జననాంగములో ప్రజాపతి, బుద్ధిలో బ్రహ్మ, అధివసించి ఉన్నారు. ఇవి అన్నీ ఆత్మతో తెలియబడుతుంటాయి.

ఈ ఆత్మ రెండు రకాలు. ప్రబుద్ధుడు, అబుద్ధుడు. యోగి అయిన వాడు ఈ దేవతలనందరినీ సమంగా ఆదరిస్తూ తన ప్రాణములను ఊర్ధ్వ ముఖంగా ప్రయాణింపజేసి, శిరస్సులో నిలుపుతాడు. ఆ సమయంలో యోగి వ్యక్తమైన బ్రహ్మను దర్శిస్తాడు. అదే అవ్యక్తస్థితి. అబుద్ధుడు వ్యక్తరూపం తెలుసు కుంటాడు. ప్రబుద్ధుడు అవ్యక్తరూపమును తెలుసు కుంటాడు. నిజానికి అబుద్ధుడు, ప్రబుద్ధుడు ఆత్మయొక్క రెండుదశలు మాత్రమే. ఆత్మ ఒకటే. అవ్యక్తమును దర్శించిన యోగికి ఈ లోకంలో ఎవరూ సాటిరారు. ఒక్క యోగులకు తక్క మరొకరికి ఆ స్థితి దుర్లభము.

ఆత్మ క్షరము, అక్షరము, పరము అనే మూడు స్థితులలో వ్యక్తమవుతుంది. 25వ తత్త్వమే ప్రబుద్ధము అంటారు. ఈ 25వ తత్త్వము ప్రకృతితో కలిస్తే అబుద్ధుడు అంటారు. ఈ అబుద్ధుడిని 26వ తత్త్వంగా పిలుస్తారు. ఈ అబుద్ధుడు మాటకూ, మనసుకూ అందడు. ఈ అబుద్ధుడు తనను తానుగా తెలుసుకుంటూ ప్రబుద్ధుడు అవుతాడు. లేక తనను తాను ప్రకృతిగా తలిస్తే అజ్ఞానంలో పడిపోతాడు. ఆ అజ్ఞానం తొలగిపోతే ప్రబుద్ధుడు అవుతాడు.

పరమశివా! నీకు పరమాత్మతత్త్వములో ఉంటే మూడు దశలను వివరించాను. ఇంక మునిజనులు చేసే పనుల గురించి వివరిస్తాను. ముని వృత్తి స్వీకరించినవాడు, అడవులలోనూ, కొండగుహలలోనూ నివసించాలి. ఇంద్రియ నిగ్రహము పాటించాలి. విషయ వాంఛలను విడిచిపెట్టాలి. అప్పుడు అతడు యోగి అవుతాడు. గురువు గారి బోధనలను పాటిస్తాడు. ఆహారాన్ని తగ్గిస్తాడు. తదనుగుణంగా మలమూత్రవిసర్జనము కూడా తగ్గిపోతుంది. క్రమ క్రమంగా ఆహారం తీసుకోవడం మానేస్తాడు. మనస్సు నిశ్చలంగా ఉంటుంది. అప్పుడు పరమాత్మ సాక్షాత్కారం అవుతుంది. దానికి నిర్జనము, ఎలాంటి శబ్దములు లేకుండా ఉండే ప్రశాంత ప్రదేశము కావాలి. అప్పుడే యోగి తమము, అస్తమము, జ్ఞానము, అజ్ఞానము, ఈ ద్వంద్వములు లేని స్థితిని పొందుతాడు. అదే అద్వైత స్థితి. యోగులు ఈ అద్వైతస్థితిని పొంది, తమ తమ దుఃఖముల నుండి విముక్తి పొందుతారు. జరామరణములు లేని స్థితిని పొందుతారు. వారికి అణిమాది అష్టసిద్ధులు సిద్ధిస్తాయి. అటువంటి యోగులు యక్షులు, గంధర్వులు,సిద్ధులు, సాధ్యులు మొదలగు భూతకోటిని మించిపోతారు. స్వేచ్ఛాజీవులుగా ఉంటారు.

ఈశ్వరా! భవ్యయోగ తత్పరులమైన నేను మా సహజన్ములయిన సనక,

సనంద,సనత్సుజాతులు కూడా ప్రస్తుతము అదే స్థితిలో ఉన్నాము. కాబట్టి యోగధర్మము కంటే ఉత్తమమైన ధర్మము వేరొకటి లేదు. మోక్షాన్ని పొందడానికి యోగధర్మము నిచ్చెనలాంటిది.

పరమశివా! నీకు యోగము గురించి చెప్పాను. ఇప్పుడు సాంఖ్యము గురించి చెబుతాను విను. సాంఖ్యయోగులు యోగము, సాంఖ్యము ఒకటే అను భావనతో ఈ భవ సాగరమును తరిస్తారు. ఇంద్రియముల కంటే మనస్సు, మనస్సు కంటే అహంకారము, అహంకారము కంటే బుద్ధి, బుద్ధికంటే ప్రకృతి ఎక్కువయినవి. వీటన్నిటికంటే అధికుడు పురుషుడు.

పరమశివా! పంచభూతములు ఐదు. వాటి గుణములైన శబ్దము మొదలగునవి ఐదు. ఇంద్రియములు పది. మనస్సు, బుద్ధి, అహంకారము, ప్రకృతి నాలుగు. మొత్తము 24 తత్త్వములు. చేతనుడు అగు పురుషుని ఆశ్రయించుకొని అచేతనమైన ప్రకృతి కూడా చైతన్యవంతమవుతుంది. మొదటి 23 తత్త్వములు, 24వ తత్త్వమగు ప్రకృతి అనే మహాసముద్రంలో అలలమాదిరి తేలియాడుతుంటాయి. పురుషునికి ఏ గుణములూ లేవు. కాని ప్రకృతితో చేరిన కారణంగా పురుషుడు కూడా గుణములు కలవాడు అవుతున్నాడు. అందువలన మిగిలిన 23 తత్త్వములు కూడా పురుషునికి వాటి వాటి గుణములు ఆపాదిస్తాయి. తాను వేరు, ప్రకృతి వేరు, ఈ 23 తత్త్వములు వేరు అని తెలుసుకున్న పురుషుడు ఈ ప్రకృతిని ఉపేక్ష చేసి, పొగలేని నిప్పువలె ప్రకాశిస్తాడు.

అలా కాకుండా ఈ ప్రకృతే తానని అహంకరించి, తానే ఈ సృష్టికి, లయానికి కర్త అని భావిస్తాడో, అప్పుడు పురుషుడు వికారములను పొందు తాడు. ధైర్యంతో ఈ ప్రకృతిని ఎదిరించలేని పురుషుడు, ప్రకృతికి

వశుడైపోతాడు. తమోగుణ కల్పితములైన ఈ ప్రాపంచిక సుఖములలో మునిగిపోతాడు. 25వ తత్త్వము అయిన పురుషుడు ప్రకృతిని పట్టించు కోకుండా ఉపేక్షిస్తే, 26వ తత్త్వమైన పరమపదమును పొందుతాడు. కాబట్టి పురుషుడు సత్త్వగుణమును ఆశ్రయించి, తత్త్వజ్ఞానము అలవరచుకుంటే, ప్రకృతిలో లీనం కాకుండా చిదానంద స్వరూపుడవుతాడు. ఈ 26వ తత్త్వమే విద్య. కాని దానికి విద్య, అవిద్య అనే గుణములు లేవు. దానికి ఆది అంతములేదు. మార్పులేదు. అజరామరుడు. అచ్యుతుడు. అనంతుడు. ఆత్మస్వరూపంగా ప్రకాశిస్తుంటాడు.

ఓ మహాదేవా! ఈ సాంఖ్యయోగమును అభ్యసించినవారు చక్కని జ్ఞానసంపదతో ప్రకాశిస్తారు. రాబోయే అరిష్టములను ముందే కనిపెట్టగల ప్రజ్ఞాపాటవములను కలిగి ఉంటారు. ఎందుకంటే ముందే రాబోయే అరిష్టములను తెలుసుకుంటే వాటిని ముందే నివారించగలుగుతారు. యోగాభ్యాసకులైన మునులు తమకు రాబోయే అరిష్టములను ముందే తెలుసుకొని సర్వాంగధారణ తో అన్నితత్త్వములను ఏకం చేసి మృత్యువును జయిస్తారు. నీటిలో చేప, మేడిపండులో పురుగులు ఎలా ఉంటాయో అలాగే తానుకూడా ఈ ప్రకృతిలో ఉన్నాను అని తెలుసుకున్న సాధకుడు ఈ ప్రకృతి నుండి విడివడి అవ్యయతత్వమును పొందుతాడు. తామరాకు మీద నీటి బొట్టు మాదిరి పురుషుడు ప్రకృతిలో సంచరిస్తూ కూడా, తత్సంబంధమైన వికృతు లకు లోను కాకుండా నిర్లిప్తంగా, నిశ్చలంగా, అజరామరంగా వెలుగొందుతాడు. ఈ ప్రకారంగా ప్రకృతిని వదిలిపెట్టిన 25వ తత్త్వమైన పురుషుడు, 26వ తత్త్వమును పొంది విమల, శివ, నిరంజన స్వరూపుడై వెలుగొందుతాడు. దానినే ముక్తి అంటారు.

ఓ పరమశివా! ఈ జ్ఞానాన్ని పూర్వము నాకు గురువైన కపిలమహర్షి

లోకానికి అనుగ్రహించాడు. ఆయన కింద శిక్షణ పొందిన అనేక మంది శిష్యులు ఆయన బోధనలతో విజ్ఞానవంతులయ్యారు. నేను కూడా అనేక మంది శిష్యులకు ఈ జ్ఞానాన్ని బోధించాను. ఎందరో దివ్యమునులు దీనిని శ్లాఘించారు. గార్గ్యుడు, గౌతముడు, కాత్యాయనుడు మొదలగు మహా మునులు ఈ బోధనలతో తమ తమ మనస్సులలోని శంకలను నివృత్తి చేసుకున్నారు. ఈ ప్రకృతి సంపర్కము వదిలి శాశ్వతానందమును పొందారు.

పరమశివా! పురుషుడు ప్రకృతితో కలియడమే బంధము. అలా కలియకుండా ఉండటమే మోక్షము.¬” అని చెప్పి సనత్కుమారుడు ఆకాశమార్గమున వెళ్లిపోయాడు. శివుడు కూడా తనయొక్క దివ్యమైన మనోపథంలో విహరిస్తున్నాడు.” అని భీష్ముడు ధర్మరాజుకు వివరించాడు.

“పితామహా! ఎన్నోతీర్థాలు ఉన్నాయి కదా! అందులో పరమ పవిత్రమైన తీర్థము ఏది వివరించండి.” అని అడిగాడు.

“ధర్మనందనా! తీర్థములు అన్నీ మేలైనవే. అందులో పవిత్రము అపవిత్రమూ అంటూ లేవు. అన్ని తీర్థములలో మానస తీర్థము పరమ పవిత్రమైనది. దాని పేరు సత్యము. దానికి స్థానము ధృతి అనే సరోవరము. ఎవరైతే రజస్సు తమోగుణములను పక్కకు నెట్టి సత్యాన్ని చేత ధరించి ఆ సరోవరములో స్నానం చేస్తాడో అతడు పరిశుద్ధుడవుతాడు. రాగద్వేషములను వదిలి, ఇంద్రియ నిగ్రహము పాటించు మహాత్ములందరూ పవిత్రమైన తీర్థముతో సమానులే. వారిని సేవించడం ద్వారా మానవునికి పుణ్యతీర్థసేవన ఫలం దక్కుతుంది. తపస్సుచేయడం, ఇంద్రియ నిగ్రహము కలిగి ఉండటం, అహింసను పాటించడం, మనస్సును నిగ్రహించడం, శుభ్రత కలిగి ఉండటం ఇవన్నీ పుణ్యతీర్థసేవనముతో సమానములే.

పైగుణములు లేకుండా కేవలము నదీజలములలో మునిగి నంత మాత్రాన పుణ్యతీర్థ సేవనము దక్కదు. కేవలం శరీరం శుభ్రపడుతుంది కానీ మనస్సు శుభ్రపడదు కదా! దొరకని వాటి కోసం ఆశపడకపోవడం, దొరికిన వాటితో తృప్తిచెందడం, ఎల్లప్పుడూ తృప్తితో సంతుష్టితో ఉండటం, ఆశా పాశములను విడచిపెట్టడం మొదలగు గుణములను పాటించే నరులకు వేరే తీర్థములు సేవించడం ఎందుకూ!" అని పలికాడు భీష్ముడు.

"తాతగారూ! మానవుడు ఏ విధంగా ప్రవర్తిస్తే ఉత్తమ పదము చేరుకుంటాడు. మానవుడు చనిపోయిన తరువాత ఈ దేహము విడిచి పెట్టి దేనిని సాయంగా తీసుకొని వెళతాడు. వివరించండి." అని అడిగాడు ధర్మ రాజు.

"ధర్మనందనా! నీవు అడిగిన విషయములు పరమ నిగూఢమైనవి. వాటిని చెప్పుటకు ఒక్క బృహస్పతి తగినవాడు. ఆయన ఇక్కడకు వస్తున్నాడు. నీ సందేహములను ఆయనను అడిగి తీర్చుకో" అని అన్నాడు భీష్ముడు.

భీష్ముడు ఆ మాటలు అంటూ ఉండగానే దేవగురువు బృహస్పతి అక్కడకు వచ్చాడు. ధర్మరాజు తన తమ్ములతో సహా ఎదురేగి బృహస్పతికి అర్ఘ్యపాద్యాదులు ఇచ్చి ఉచితాసనము మీద ఆసీనుడిని చేసాడు. తరువాత తాను అంతకు ముందు భీష్ముని అడిగినట్టు అడుగగా, బృహస్పతి ఈ విధంగా చెప్పాడు..

"ధర్మనందనా! పుట్టినప్పుడు, చచ్చినప్పుడు, పుణ్యలోకములలోనూ, నరకంలోనూ జీవుడు ఉంటాడు. ఈలోకంలో తల్లి, తండ్రి, భార్య, కుమారులు, కుమార్తెలు, బంధువులు స్నేహితులు శ్మశానం దాకా వెళ్లి తిరిగి వస్తారు. నరుడు

చనిపోయిన తరువాత అతని ధర్మమే అతనికి తోడుగా వస్తుంది. కాబట్టి బతికి ఉన్నప్పుడే మానవుడు ధర్మకార్యములు చేయాలి. అలా ధర్మకార్యములు చేయనివాడు, ధర్మము తప్పి నడుచుకునేవాడు, నరకానికి పోతాడు.” అని పలికాడు బృహస్పతి.

అప్పుడు ధర్మరాజు ఇలా అన్నాడు. “మహాత్మా! ఈ శరీరాన్ని వదిలిపెట్టి వెళ్లే జీవుడిని ధర్మము ఎలా అనుసరిస్తుంది. వివరించండి.” అని అడిగాడు.

“ధర్మనందనా! పంచభూతములు, వాటి గుణములు అయిన శబ్ద,స్పర్శ, రూప,రస,గంధాదులు బుద్ధి, ధర్మము జీవుడిని అనుసరించి వెళతాయి.” అని పలికాడు.

“మహాత్మా! రేతస్సు ఏ ప్రకారంగా ఏర్పడుతుంది.” అని అడిగాడు ధర్మరాజు.

“ధర్మనందనా! మానవుని శరీరము పంచభూతాత్మకము. మనస్సు దేహంలో ఉంటుంది. అన్నం దేహాన్ని పోషిస్తుంది. మానవునిలో కలిగిన కామ ప్రకోపనంతో రేతస్సు ఏర్పడుతుంది. స్త్రీ పురుషుని కలిసినప్పుడు అది స్త్రీ గర్భాశయంలో ప్రవేశించి, స్త్రీ గర్భం ధరిస్తుంది. అలా పుట్టిన మానవుడు తాను పుణ్యం చేసుకుంటే సుఖాలు అనుభవిస్తాడు. పాపాలు చేసి ఉంటే దుఃఖాలు అనుభవిస్తాడు. పూర్వజన్మలో అతను చేసిన ధర్మకార్యములే అతనికి సుఖ సంతోషాలు కలుగచేస్తాయి. కాబట్టి ఎల్లప్పుడు ధర్మకార్యాలు చేయాలి. పాపకార్యాలకు దూరంగా ఉండాలి. పూర్వజన్మలో అధర్మము, పాపకార్యములు చేసిన వారు, మానవ జన్మకు బదులు పశుపక్ష్యాదులుగానూ, క్రిమికీటకాదులు గానూ జన్మిస్తారు. అదే నరకము. నరకము అంటూ వేరు లేదు.

ఇంక నీకు కర్మ, దాని విశేషములను వివరిస్తాను. విను. జననీ జనకులకు, గురువులకు మేలు చేస్తే సుఖము, వారికి కీడు చేస్తే దుఃఖము కలుగుతాయి. వీరు గాక తక్కినవారి విషయములలో పాపం చేస్తే ప్రాయశ్చిత్తము ఉంది గానీ, తల్లి,తండ్రి,గురువుల ఎడ అపచారము చేస్తే ఆ పాపమునకు ప్రాయశ్చిత్తము లేదు.

ఆహారధాన్యములను అపహరించిన వాడు, మరుజన్మలో ఎలుకగానూ పందిగానూ కుక్కగానూ పుడతాడు. అలాగే, ఇతరుల భార్యలతో సంగమించే వాడు తోడేలుగానూ, రాబందుగానూ గ్రద్దగానూ, కోతిగానూ పుడతాడు. ఆఖరుకు పురుగు జన్మకూడా ఎత్తుతాడు. అప్పటికి గానీ ఆ పాపము పోదు. ఎవరైతే తన కూతురును ఒకరికి ఇచ్చి పెళ్లి చేసి, మరలా మనసు మార్చుకొని ఆమెను వేరొకరికి అర్పిస్తాడో అతడు పురుగు జన్మ ఎత్తుతాడు. దేవ కార్యము చేసి తరువాత పితరులకు నివేదన చేయకుండా భోజనము చేసేవాడు కాకి జన్మ ఎత్తుతాడు. అన్నగారిని తిట్టిన వాడు పక్షి జన్మ ఎత్తుతాడు.

శూద్రుడు బ్రాహ్మణస్త్రీతో సంగమిస్తే అతను పురుగుగా పుడతాడు. చేసిన మేలు మరిచేవాడు నరకబాధలు అనుభవిస్తాడు. ధనము మీద వాంఛతో నిరాయుధుని చంపినవాడికి గాడిద జన్మ, పక్షిజన్మ వస్తుంది. ఆ జన్మలలో చావు దెబ్బలు తింటూ మారణాయుధాలతో మరణిస్తాడు. స్త్రీని చంపిన వాడు మరుజన్మలో అనేక రకములైన నరకబాధలు అనుభవిస్తాడు. అన్నము, పాలు పెరుగు దొంగతనము చేసినవాడు వాటిలోని పురుగుగా పుడతాడు.

ఎవడైతే పండ్లను, ఇనుమును, వెండిని, బంగారమును దొంగిలిస్తాడో అతడు వరుసగా కోతి, కాకి, పక్షి, క్రిమి మొదలగు పుట్టుకలుపుట్టి బాధలు అనుభవిస్తాడు. ఇతరుల బట్టలు దొంగిలిస్తే కుందేలుగా పుడతాడు. ఇతరులు

తన వద్ద దాచిన ధనమును అపహరించి నమ్మకద్రోహము చేస్తే అతడు చేప మొదలగు నీచ జన్మలు ఎత్తుతాడు.

పైన చెప్పిన పాపాలు స్త్రీలు చేస్తే, పురుషులు ఎత్తిన నీచజన్మలలో వారికి భార్యలై పుట్టి, పురుషులతో పాటు వారూ ఆ నరకబాధలు అనుభవిస్తారు.” అని అన్నాడు బృహస్పతి.

“మహాత్మా! మరి ఈ పాపములనో పోగొట్టుకునే మార్గము లేదా!” అని అడిగాడు.

“ధర్మనందనా! చేసిన పాపములు దానధర్మములలో నశిస్తాయి. అన్ని దానములలోకీ అన్నదానము ఉత్తమమైనది. న్యాయంగా సంపాదించిన ధనంతో అన్నదానం చేస్తే అది అన్నిపాపములను నశింపజేస్తుంది. కడకు, తాను బిక్షమెత్తి అయినా సరే అన్నము తీసుకొని వచ్చి ఆకలితో ఉన్న పేద బ్రాహ్మణు లకు అన్నదానం చేస్తే, అతనికి పుణ్యలోకములు కలుగుతాయి.

బ్రాహ్మణుడు వేదాధ్యయనము చేయడం వలనా, తాను నేర్చుకొనినది పదిమందికి బోధించడం వలనా; క్షత్రియుడైన వాడు అటువంటి బ్రాహ్మణులను పోషించడం వలనా, ఉత్తమ లోకములను పొందుతారు. వైశ్యుడు ధర్మంగా వ్యాపారము చేసి ఆర్జించిన ధనములోఅన్నదానము చేసి ఉత్తమ లోకములు పొందుతాడు. ఇంక శూద్రుడు కూడా కష్టపడి పనిచేసి తనకు ఉన్నదానితో అన్నదానము చేసి పుణ్యలోకములు పొందుతాడు. అతడు ఏ కులము వాడైనా సరే తాను తినబోయే ముందు ఇతరులకు పెట్టి తింటే అతడికి సద్గతి కలుగుతుంది.

కాబట్టి ధర్మనందనా! అన్ని దానములలోకీ అన్నదానము గొప్పది. దాని వలన అన్ని పాపములు నశిస్తాయి." అని అన్నాడు బృహస్పతి.

ఆ మాటలు విన్న ధర్మరాజు బృహస్పతితో ఇలా అన్నాడు. "మహాత్మా! ధ్యానము, ఇంద్రియ నిగ్రహము, గురువులను భక్తితో సేవించడం, అహింసను పాటించడం,నిత్యము దేవుని పూజించడం,తపస్సు వీటిలో మిక్కిలిగా సేవింపదగినది ఏది? తెలపండి." అని అడిగాడు.

అప్పుడు బృహస్పతి ధర్మరాజుతో ఇలా అన్నాడు. "ధర్మనందనా! నీవు చెప్పిన ఆరు మంచి మార్గములే. కాని వీటి అన్నింటిలో అహింస పరము పవిత్రమైనది. అహింస అన్ని వ్రతములను ప్రకాశింపచేస్తుంది." అని చెప్పి బృహస్పతి స్వర్గలోకమునకు వెళ్లిపోయాడు.

తరువాత ధర్మరాజు భీష్ముని ఈ విధంగా అడిగాడు. "పితామహా! సర్వదేవతలు, బ్రాహ్మణులు,మునులు అందరూ అహింస పరమ ధర్మము అని చెబుతారు కదా. ఆ అహింస గురించి వివరించండి." అని అడిగాడు.

"ధర్మనందనా! ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే ఈ అహింస అనే ధర్మంలో సకల ధర్మాలు ఇమిడి ఉన్నాయి. ఈ అహింస నాలుగు పాదములతో నడుస్తుంది. ఆ పాదములలో ఏ ఒక్కటి కుంటు వడినా ధర్మము దారి తప్పుతుంది. మనసు చేత గానీ, వాక్కు చేత గానీ శరీరం చేత గానీ పరులను హింసించడం, మాంసము తినడం ఇవి హింసా మార్గాలు. మాంసం తినడం కూడా హింస కింద లెక్కే. కాబట్టి ఈ నాలుగు మార్గాలలో హింస చెయ్యడం మానాలి. మాంసము తినడం మీద మక్కువ మానుకుంటే అది కూడా అహింస కిందకు వస్తుంది." అని భీష్ముడు చెప్పాడు.

ఇంతలో ధర్మరాజు "పితామహా! పితృకార్యములలో మాంసము ప్రధానంగా వాడుతారు కదా! మరి మృగములను చంపక పోతే మాంసము ఎలా వస్తుంది." అని ఎదురు ప్రశ్న వేసాడు. దానికి భీష్ముడు ఇలా సమాధానం చెప్పాడు.

"ధర్మనందనా! మాంసము తినడం మానడం అశ్వమేధయాగము చేయడంతో సమానము. మాంసము తినడం కోసం జంతువులను చంపడం, చంపించడం మహాపాపము. కాని శ్రాద్ధాలలో, యాగాలలో వేద విధి ప్రకారం మాంస భక్షణ జరుగుతుంది. దాని వలన దోషము లేదు. కానీ రుచి కోసం, కడుపు నింపుకోడం కోసం మాంసం తినడం, జంతువులను చంపడం మహాపాపము. మాంసము తినడం ఆపితే అదే ఒక తపస్సు అని శాస్త్రాలు చెబుతున్నాయి. మాంసము రుచి అన్ని రుచులకన్నా ఎక్కువ. కాబట్టి మాంసము తినడం మానితే అతడు దేవతలతో సమానుడవుతాడు. సాటి ప్రాణులను చంపితే గానీ మాంసము రాదు. అంతేగానీ, చెట్ల నుండి, రాళ్లనుండి మాంసము రాదు కదా! మాంసము కోసం ప్రాణులను వేటాడే టప్పుడు, చంపేటప్పుడు ఆ చంపేవాడికి చిన్న దెబ్బతగిలితే విలవిలలాడిపోతాడు కదా. మరి అదే నొప్పి ఆ చంపబడే ప్రాణులకు కూడా ఉంటుంది కదా! ఆ మాత్రం గ్రహించకుండా మాంసంకోసం ప్రాణులను చంపడం ఏం న్యాయం? కాబట్టి మాంసం తినడం కోసం జీవహింస చెయ్యడం మానుకుంటే అతడు ఉత్తముడౌతాడు.

మానవులు మాంసం తినడం మానేస్తే జంతువులు భయం లేకుండా బతుకుతాయి. స్వాయంభువ మనువు కూడా ఇదే మాట చెప్పాడు. మార్కండేయ మహర్షి కూడా మాంసం తినడం మానేస్తే ఆయుష్షు పెరుగుతుంది అని అన్నాడు. అసలు మాంసం తినే వాడు రాక్షసునితో

సమానము. మాంసం తినడం మానిన తరువాతనే దేవతలకు దేవత్వం కలిగింది. మాంసభోజనం మానడం, నూరేండ్లు తపస్సుచెయ్యడంతో సమానము. తపస్సు చేసినా, దానధర్మములు చేసినా బ్రహ్మలోక నివాసము లభిస్తుందో లేదో చెప్పలేము కానీ, మాంసము తినడం మానేస్తే మాత్రం బ్రహ్మలోక ప్రాప్తి లభిస్తుంది.

ఆషాఢము,శ్రావణము,భాద్రపదము, ఆశ్వయుజము (అనగా వర్షాకాలములో) మాంసం తినడం మానేస్తే వారికి రోగాలు రావు. ఆయుష్షు వృద్ధి అవుతుంది. బలవంతుడవుతాడు. సగరుడు, దిలీపుడు,నలుడు, నృగుడు, భగీరథుడు మొదలగు చక్రవర్తులు వర్షాకాలము నాలుగు నెలలు మాంసాహారము మాని వేసి కీర్తి వంతులయ్యారు." అని అన్నాడు భీష్ముడు.

అప్పుడు ధర్మరాజుకు ఒక సందేహం కలిగింది. "పితామహా! మాంసభక్షణము ఇంత పాపం అని తెలిసి కూడా మానవులు కాయగూరలు, పండ్లు, భక్ష్యములు ఎందుకు తినరు. మాంసాహారము మీద ఎందుకు మక్కువ చూపిస్తారు." అని అడిగాడు.

ఆమాటలకు భీష్ముడు నవ్వి " ధ ర్మనందనా! ఒకసారి మాంసము రుచి మరిగిన వాడికి దానిని తినడం మానడం చాలా కష్టం. ఎందుకుంటే మాంసం తినడం వలన రతి కార్యము మీద ఎక్కువ ప్రీతి కలుగుతుంది. రతి కార్యము చేయడానికి తగిన బలాన్ని ఇస్తుంది. ఇంకా మాంసము పనిచేసి అలసిపోయిన వాడికి తక్షణ శక్తిని ఇస్తుంది. గాయ పడిన వాడికి ఆ గాయాలు తొందరగా మానుతాయి. భక్ష్యములలో, ఫలములలో ఈ గుణములు లేవు కదా! పైగా మాంసం తినడం వలన కలిగిన దోషము దానధర్మాలతో తొలగి పోతుంది. యజ్ఞయాగములలో, శ్రాద్ధ కర్మలలో మాంసము తినడం పాపము

కాదు. ఇంకా మాంసము తినడం కొన్ని సందర్భములలో తప్పుకాదు అని శాస్త్రాలు చెబుతున్నాయి.

ఈ సందర్భంలో అగస్త్యుడు ఈ విధంగా చెప్పాడు. వేటాడటం రాజులకు పరమ ధర్మము. అందులో మృగములను పక్షులను చంపడం ధర్మము. ఆ మాంసంతో దేవ కార్యములను, పితృకార్యములను నిర్వర్తించడం కూడా ధర్మమే. కాని కేవలం రుచిగా తినడం కోసం, దేహాన్ని పెంచుకోడం కోసం మాంసం తినడం, జీవహింస చెయ్యడం, మహాపాపము. ఇతర జంతువుల, పక్షుల మాంసంతో తన దేహాన్ని పోషించుకోవడం మహాపాపము. మాంసం తినడం వల్ల వచ్చే పాపం దానధర్మాలతో పోతుంది నిజమే. కానీ ఆ తరువాత మాంసం తినకుండా ఉండాలి. అప్పుడే ఆ పాపం పోతుంది. అందువలన అహింసకు సాటి ధర్మము వేరొకటి లేదు.

దయ గల వాడు సాటి ప్రాణులలో ఉన్న ప్రాణభయాన్ని చూడగలడు. అందుకే అతడు మాంసము తినడు. అలాంటి వానికి బ్రహ్మలోక ప్రాప్తి కలుగుతుంది. మానవుడు ప్రాణుల ఎడల దయ కలిగి ఉంటే ఆ ప్రాణులు కూడా మానవుల ఎడల దయ కలిగి ఉంటాయి. మానవుడు సాటి ప్రాణుల ఎడల క్రూరంగా ఉంటే అవి కూడా మన ఎడల క్రూరత్వాన్ని కలిగి ఉంటాయి. కాబట్టి సాటి ప్రాణుల ఎడల దయ కలిగి ఉండటం, వాటిని హింసించకుండా, చంపకుండా ఉండటం, పరమ ధర్మము." అని భీష్ముడు ధర్మరాజుతో చెప్పాడు.

"పితామహా! మేము చేసిన యుద్ధములో ఎంతో మంది మరణించారు కదా! వారికి ఏ లోకములు ప్రాప్తిస్తాయి తెలపండి. ఎందుకంటే మానవులు అందరూ బతకడం సుఖాలు అనుభవించడానికి అనీ, చావడం దుఃఖ హేతువు అని విశ్వసిస్తారు కదా! కాబట్టి తమ తమ ప్రాణములను సులభంగా

వదులుకోరు. అందుకని అడిగాను." అని అన్నాడు ధర్మరాజు.

"ధర్మనందనా! ఈ సందర్భంలో నీకు వేదవ్యాసునికి ఒక కీటకమునకూ జరిగిన సంవాదము గురించి చెబుతాను, విను. ఒక సారి వేదవ్యాసుడు బండ్లు పోయే దారిలో వేగంగా పరుగెడుతున్న పురుగును చూచాడు. " ఓపురుగా! ఎందుకు అలా భయంతో వేగంగా పరుగెడుతున్నావు. కారణమేమి?" అని అడిగాడు. "ఓ మహాత్మా! చూచారా! అతి వేగంగా ఈ దారిలో బండ్లు వస్తున్నాయి. ఆ బండ్లచప్పుడు, ఎద్దుల రంకెలు మనుష్యుల అరుపులు నాకు బెదురు పుట్టిస్తున్నాయి. బ్రతకడం సుఖం, చావడం దుఃఖం కదా! అందుకని ఆ బండ్ల కింద పడి చావకుండా, ఇంకా కొంతకాలం బతుకుదామని వేగంగా పరుగెడుతున్నాను. ఎందుకంటే ప్రాణులకు ప్రాణభీతి ఎక్కువ కదా!"

అప్పుడు వ్యాసుడు ఇలా అన్నాడు. "నీవు చిన్న పురుగువు. నీవు ఇంద్రియ సుఖములు అనుభవించలేవు. పైగా ఈ దేహము దుఃఖ మయమైనది. అటువంటప్పుడు నీకు ప్రాణ భయం ఎందుకు? నీకు చావే సుఖము కదా! అప్పుడు ఈ భయాలు ఉండవు." అని అన్నాడు వ్యాసుడు.

ఆ మాటలకు ఆ కీటకము నవ్వి "మహాత్మా! పురుగులకు కీటకములకు ఇంద్రియ సుఖములు లేవని మీరు ఎలా చెప్పగలరు. మా పద్ధతిలో, మా దారిలో మేము కూడా మానవులలాగే ఇంద్రియ సుఖములు అనుభవిస్తాము. అందుకనే మాకు కూడా బతకాలనే కోరిక, మరణభయము ఉన్నాయి. అయినా మునీంద్రా! నా మనసు తెలుసుకోడానికి అడుగుతున్నావు కానీ ఆ మాత్రం నీకు తెలియదా చెప్పు. అది అటుండనీ, నేను పోయిన జన్మలో శూద్రుడను. చాలా ధనవంతుడను. ఆ జన్మలో నేను చాలా క్రూరుడను. అనాచారుడను.అతి లోభిని. దయ, జాలి లేని వాడిని. దురుసుగా ఉండేవాడిని. అన్ని దుర్గుణ

ములు కలిగిన వాడిని. కాని నా తల్లిని నేను శ్రద్ధతో సేవించాను. ఒకసారి మా ఇంటికి ఒక బ్రాహ్మణుడు అతిధిగా వచ్చాడు. అతనిని నేను భక్తితో పూజించాను. అందువలన నాకు పూర్వజన్మ స్మరణ కలిగింది. అప్పటి నుండి నాకు మంచి పనులుచేస్తే సుఖాన్ని ఇస్తాయి అనే స్ఫురణ కలిగింది. కాబట్టి మునీంద్రా! ఈ విషయముల గురించి నాకు సవిస్తరంగా చెప్పండి." అని అడిగింది ఆ పురుగు.

" ఓ కీటకమా! నిన్ను చూడగానే నీ పూర్వజన్మ వృత్తాంతము నాకు తెలిసింది. నీవు గత జన్మలో పాపములు చేసినందువలన నీకు ఈ పురుగు జన్మ వచ్చిందని నాకు తెలుసు. ఆ ప్రకారంగానే నీవు కొన్ని పుణ్యకార్యములు చేసావు. అందువలననే నేను నీతో మాట్లాడుతున్నాను. నా తపోబలము చేత నీకు ఈ పురుగు జన్మను పోగొడతాను. నీకు మనుష్య జన్మ ఎత్తి ఎన్నో పుణ్య కార్యములు చేయవలెనని కోరిక కలగడం కూడా నీవు చేసిన పుణ్యకార్యముల ఫలమే! మానవులు తాము చేసిన పుణ్య కార్యముల వలన దేవతలవుతారు. తాము చేసిన పాప కార్యముల వలన ఇలా కీటకముల జన్మ ఎత్తుతారు. నీవు పోయిన జన్మలో చేసిన పుణ్య కార్యముల వలన నీకు పూర్వ జన్మ స్మృతి కలిగింది. నా సందర్శన భాగ్యం కూడా కలిగింది. నీకు నేను ఉత్తమ గతులు ప్రసాదిస్తాను. ఇంక నుండి నీవు జంతువులుగానూ, మానవులలో వరుసగా శూద్ర,వైశ్య,క్షత్రియ జన్మలెత్తి తుదకు బ్రాహ్మణ జన్మ ఎత్తుతావు. నీకు అన్ని జన్మలలో పూర్వజన్మ స్మృతి ఉంటుంది." అని ఆ పురుగుకు వరం ఇచ్చాడు. ఆ పురుగు కూడా వ్యాసుడి పాదాలను తాకి ప్రాణాలను వదిలింది. తరువాత వ్యాసుడు వెళ్లిపోయాడు.

కాలక్రమేణా ఆ పురుగు వరుసగా అన్ని జన్మలు ఎత్తుతూ క్షత్రియ జన్మలో ఒక పెద్ద రాజ్యానికి రాజు అయ్యాడు. రాజ్యసుఖాలు అనుభవిస్తున్నాడు.

ఒకరోజు ఆ రాజు వ్యాసుని ఆశ్రమానికి వెళ్లాడు. ఆయన పాదాలు అంటి నమస్కరించాడు. వ్యాసుడు ఆ రాజుకు అన్ని మర్యాదలు చేసాడు. ఆ రాజుతో ఇలా అన్నాడు. "ఓ రాజా! ఈ జన్మలో నీవు తపస్సుచెయ్యి. ఆవుల కోసము, బ్రాహ్మణుల కోసమూ యుద్ధములో ప్రాణాలు వదులు. నీకు బ్రాహ్మణ జన్మ వస్తుంది." అని అన్నాడు వ్యాసుడు. ఆరాజు కూడా వ్యాసుడు చెప్పినట్టు తపస్సు చేసి యుద్ధములో ప్రాణాలు వదిలి మరుజన్మలో బ్రాహ్మణునిగా పుట్టాడు. ఆ బ్రాహ్మణ జన్మలో ఎన్నో యజ్ఞయాగములు చేసాడు. పుణ్యక్షేత్రాలు సందర్శించాడు. దానధర్మాలు చేసాడు.

తరువాత ఒక సారి వేదవ్యాసుని దర్శించుకున్నాడు. అతనిని చూచి వ్యాసుడు ఎంతో సంతోషించాడు. అతనిని కీర్తిప్రతిష్ఠలతో అలరారమని దీవించాడు. కాబట్టి ఓ ధర్మనందనా! యుద్ధములో మరణించిన వారికి ఉత్తమ గతులు కలగడంలో అనుమానం ఏమీ లేదు." అని భీష్ముడు ధర్మరాజుతో చెప్పాడు.

ఆ మాటలకు ఆనందించిన ధర్మరాజు భీష్మునితో ఇలా అన్నాడు. "పితామహా! విద్య, తపస్సు, దానము వీటిలో ఏది మంచిది. వివరించండి." అని అడిగాడు.

"ధర్మనందనా! ఈ సందర్భంలో నీకు వ్యాసుడు మైత్రేయుడు మధ్య జరిగిన సంవాదము వినిపిస్తాను. ఒకసారి వ్యాసమహాముని కాశీనగరానికి వెళ్లాడు. కాశీలో ఉన్న మైత్రేయ మహాముని వద్దకు వెళ్లాడు. మైత్రేయుడు వ్యాసుని కి తగు మర్యాదలు చేసాడు. తృప్తిగా భోజనం పెట్టాడు. వ్యాసుడు ఆ మర్యాదలకు తృప్తిచెందాడు. "ఓ మైత్రేయా! దానములలో కెల్లా అన్నదానము గొప్పది. నువ్వు నాకు అన్నదానము చేసావు. నాకు చాలాసంతోషము అయినది.

మైత్రేయా! దానము ఇవ్వదగిన వస్తువులలో అన్నము చాలా శ్రేష్టమైనది. ఈ దేహము, అందులో ఉన్న ప్రాణములు, దేహమునకు ఉన్న బలము అన్నీ అన్నము వలన కలిగేవే కదా! మైత్రేయా! తపస్సు చేస్తే మనసులో ఉన్న కల్మషములు తొలగిపోతాయి. ఆ తపస్వి అంతకు ముందు చేసిన దానముల వలన అతనికి విద్య నేర్చుకొనడం సులభం అవుతుంది. అతడు నేర్చుకున్న విద్య అతడి తపస్సును వృద్ధిచేస్తుంది. కాబట్టి తపస్సు, విద్య, దానము వలననే పెంపొందుతాయి. దానములలో కెల్లా అన్నదానము గొప్పది. ఎంతటి దుష్టుడైనా అతడు చేసిన దానముల చేత పరమ పవిత్రుడవుతాడు." అని వ్యాసుడు మైత్రేయునకు చెప్పాడు. కాబట్టి ధర్మనందనా! అన్ని ధర్మములలో కెల్లా దానము గొప్పది. దానములలో కెల్లా అన్నదానము గొప్పది." అని చెప్పాడు భీష్ముడు.

"పితామహా! తమరు నాకు అన్ని విషయములు చెప్పారు. కానీ స్త్రీల గురించి ఏమీ చెప్పలేదు. స్త్రీల గురించి వినవలెనని కోరికగా ఉన్నది." అని అడిగాడు.

"ధర్మనందనా! ఈ సందర్భంలో నీకు కైకేయీ శాండిలీ సంవాదమును వినిపించెదను. దానితో నీ సందేహములు తీరగలవు. కేకయ రాజకుమారి సుమన (కైకేయి) దేవలోకములో ఉన్న శాండిలిని చూచి "ఓ కాంతామణీ! నీకు దేవలోకములో నివాసం ఎలా కలిగింది?" అని అడిగింది. దానికి శాండిలి ఇలా బదులు చెప్పింది.

"ఓ కైకేయీ! నేను అత్తగారికీ మామ గారికీ ఎదురు చెప్పకుండా వారిని సేవించాను. దేవతారధనలు, పితృ శ్రాద్ధములు, అతిథిపూజలు చెయ్యడంలో అలసత్వము చూపించలేదు. అన్నీ శ్రద్ధతో చేసాను. నేను ఎప్పుడూ వీధి వాకిట్లో నిల్చోలేదు. నేను ఎప్పుడూ వీధి మొహం చూడలేదు. అందరి ముందరా

బిగ్గరగా నవ్వలేదు. విద్యార్ధులకు, విద్యావంతులకు భిక్ష పెట్టడంలో ఏ మాత్రం అశ్రద్ధ చూపలేదు. భర్త ఇంటికి రాగానే ఆయనకు అన్ని సపర్యలు చేసాను. నా పిల్లలను మంచి వారుగా పెంచాను.

నా భర్తకు ఏది ఇష్టమో నాకు అదే ఇష్టం. అంతేగానీ నాకు గా వేరు ఇష్టా ఇష్టాలు లేవు. నాకు అపకారం చేసినా నేను వారిని దూషించను. నా భర్త బయటకు వెళితే ఆయన తిరిగి ఇంటికి వచ్చేదాకా తలలో పూలు పెట్టుకోను. మంచి బట్టలు, ఆభరణములు ధరించను. రుచి గల పదార్ధములు చేసికొని భుజించను. నేను ధాన్యమును, అన్నమును వృధా చెయ్యను. పొదుపుగా ఉంటాను. మా బంధువుల నందరినీ సమంగా ఆదరిస్తాను. మా ఇంటిలో ఉన్న ఆవుల ను స్వయంగా పోషిస్తాను. ఇంటి వ్యవహారాలలో నా భర్తకు ఎదురు చెప్పను. మా ఇంటిలో ఉన్న నిత్యాగ్నిహోత్రమును జాగ్రత్తగా కాపాడుతాను. మా ఇంటి రహస్యములను రచ్చకీడ్చను. నేను గర్భం ధరించినప్పుడు, రుచిగల భోజనము మాని, గర్భిణీ స్త్రీలకు ఏది అవసరమో అదే భుజిస్తాను. కాబట్టే నాకు దేవలోక ప్రాప్తి లభించినది.” అని కైకేయికి శాండిలి బదులు చెప్పింది. దీనితో నీ సందేహము తీరిందనుకుంటాను అని అన్నాడు భీష్ముడు.

“పితామహా! సర్వశాస్త్రములలో చెప్పబడినదీ, శ్రేష్టమైనదీ అయిన కార్యము ఏది” చెప్పండి అని అడిగాడు.

“ ధర్మనందనా! ఈ సందర్భంలో నీకు నారదుడు, పుండరీకుడు వీరి మధ్య జరిగిన సంవాదమును వినిపించెదను. శ్రద్ధగా విను. ఒకసారి పుండరీకుడు నారదుని నీవు అడిగిన ప్రశ్న అడిగాడు. దానికి నారదుడు ఈ విధంగా బదులుచెప్పాడు.

పంచభూతములు(5), వాటిగుణములు(5), జ్ఞానేంద్రియములు(5), కర్మేంద్రియములు(5), మనస్సు,బుద్ధి,అహంకారము, ఇవి 23. 24వ తత్త్వము ప్రకృతి. 25వ తత్త్వము పురుషుడు. అతడు సర్వభూతాత్మకుడు. అతనిని నరుడు అని కూడా అంటారు. ఆ నరుని వలన కలిగినట్టి తత్త్వములను నారములు అంటారు. ఆ నారములకు అధిపతి నారాయణుడు. ఆ నారాయణుడు ఈ అనంత విశ్వమును తనయందు ఆవిర్భవించి, లయం చేస్తూ ఉంటాడు. విభుడుగా విరాజిల్లుతుంటాడు. ఈ నారాయణుడినే పరబ్రహ్మము, పరతత్త్వము, పరమపదము, ఈశ్వరుడు, విష్ణువు, అని పిలుస్తారు. ఆ నారాయణుడే జగత్తు అంతా నిండి ప్రకాశిస్తూ ఉంటాడు. ఇంకా ఆ నారాయణుడు, వాసుదేవుడు, ఆత్మ, అనే వేదాంత వాక్యములలో సంబోధింపబడుతూ ఉంటాడు. నరునికి కూడా అవే పేర్లు ఉంటాయి. నరనారాయణులకు బేధము లేదు. సర్వశాస్త్రములను పరిశీలించిన పిమ్మట, దృఢమైన విచారము చేసిన పిమ్మట, నారాయణుని స్మరించవలెనని చెప్పబడింది. కాబట్టి నారాయణుడే అనుష్టించ తగినవాడు.

మానవులు కొంచెంసేపు అయినా నారాయణుని తలచుకుంటే అతనికి ఉత్తమ గతులు కలుగుతాయి. ఇంక ఎల్లప్పుడూ మనసులో నారాయణ స్మరణ చేసేవాడి సంగతి చెప్ప పనిలేదు కదా! కనీసం మరణ సమయములో నైనా నాలుకతో "ఓం నమో నారాయణాయ" అని స్మరిస్తే చాలు అతనికి ఉత్తమ పదము లభిస్తుంది. నారాయణ శబ్దమే బ్రహ్మము. కాబట్టి నిరంతర నారాయణ నామ స్మరణ మానవులకు హితం చేస్తుంది. నిరంతర నారాయణ నామ స్మరణ చేసే వాడు తన పాతకములను పోగొట్టుకొనడమే కాకుండా, తనను ఆశ్రయించిన వారి పాతకములను కూడా పోగొట్టగల శక్తిమంతుడౌతాడు. ఇది బ్రహ్మ వాక్కు. మానవుడు ఏ ఆశ్రమములో (అనగా బ్రహ్మచర్యము, గృహస్థాశ్రమము, వానప్రస్థము, సన్యాసము) ఉన్నప్పటికినీ నారాయణ నామ

స్మరణ ఏమరక చేయడం అతని విధి. లేనియెడల అతనికి ఉత్తమ గతులు కలుగవు.

ఈ విష్ణువు భక్తితో తప్ప వేరేవిధంగా గోచరము కాడు. అందుకే విష్ణువుకు భక్తవత్సలుడు అనే నామము సార్థకమైనది." అని నారదుడు పుండరీకునకు విష్ణుమహిమను వివరించాడు. అంతట ఆ పుండరీకుడు విష్ణువును భక్తితో అర్చించాడు. అప్పుడు పుండరీకునికి కలలో శంఖు చక్రములు, గద, శార్ఙము నాలుగు చేతులతో ధరించినవాడు, తామర రేకుల వంటి కన్నులు కలవాడు, కిరీటము, కుండలములు ధరించినవాడు, శ్రీ వత్స మను పుట్టు మచ్చ తన వక్షస్థలమున కలవాడు, కౌస్తుభమును ధరించి ప్రకాశించువాడు, అయిన శ్రీమన్నారాయణుడు కనిపించాడు. ఆ రూపం పుండరీకుని మనసులో శాశ్వతంగా నిలిచిపోయింది.

ధర్మనందనా! నీవుకూడా ఆ విష్ణుస్వరూపమును నిరంతరమూ మనసులో నిలుపుకొని ధ్యానించు. నీకు సకల శుభములు కలుగుతాయి." అని భీష్ముడు ధర్మరాజుతో చెప్పాడు.

"పితామహా! సాధారణంగా మానవులు దానధర్మములు చేస్తుంటారు. ఇతరులతో ప్రియంగా మాట్లాడుతుంటారు. ఈ రెండింటిలో గొప్పది ఏది? తెలియచెయ్యండి." అని అడిగాడు.

"ధర్మనందనా! రెండూ మంచివే. ఈ రెండూ ఎదుటి వాడి మనసును బట్టి చెయ్యాలి. దానం గురించి చెప్పపనిలేదు. దానగుణము ఎల్లప్పుడూ శ్లాఘనీయమే. ఇంక ప్రీతికరంగా మాట్లాడటం గురించి నీకు ఒక కథ చెబుతాను విను. ఒక బ్రాహ్మణుడు పని మీద అడవిలో వెళుతున్నాడు. అక్కడ

జనసంచారము లేదు. అప్పుడు ఒక రాక్షసుడు అతనిని చంపి అతని మాంసం తినవలెనని తలంపుతో ఆ బ్రాహ్మణుని పట్టుకున్నాడు. ఆ బ్రాహ్మణుడు రాక్షసునికి భయపడలేదు. నిర్మలంగా నిశ్చలంగా ఉన్నాడు.

ఆ రాక్షసుడు అతని ధైర్యమునకు ఆశ్చర్యపోయాడు. ఆ బ్రాహ్మణునితో ఇలా అన్నాడు. "ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! నీవు నా ప్రశ్నలకు జవాబు చెబితే నిన్ను విడిచి పెడతాను. లేకపోతే చంపి తింటాను." అని అన్నాడు. బ్రాహ్మణుడు సరే అన్నాడు.

"నా శరీరం డస్సిపోయింది. పాలిపోయింది. దానికి కారణమేమి?" అని అడిగాడు రాక్షసుడు.

" ఓ మహాత్మా! నీవంటి దయామయుడు అడిగితే చెప్పకుండా ఉంటానా! నీ ప్రశ్నకు బదులుచెబుతాను విను. నీవు చెడ్డవాడివి అని తెలిసి నీ బంధువులు అందరూ నిన్ను విడిచి పెట్టి వెళ్ళిపోయారు. అందుకని నీవు బాధపడుతున్నావు. నీవు దరిద్రంతో బాధ పడుతూ నీకు లభించని ధనము గురించి చింతి స్తున్నావు. మొహమాటానికి పోయి నీవు ఇతరుల చేతిలో ఓడిపోతే, వారు అదంతా తమ ప్రతాపమని పొంగిపోవడం. అది చూచి నీవు ఓర్వలేకున్నావు. దుర్మార్గులు నీ చుట్టు చేరి నిన్ను పొగుడుతూ ఉంటే, పండితులు నిన్ను పొగడటం లేదని మనసు బాధపెట్టుకుంటున్నావు. ఈ బాధల వలన నీవు కృ శించి పోతున్నావు.

ఇంకా కొన్ని కారణాలు ఉన్నాయి. నీవు చెప్పిన మాటలను సభ ఆమోదించకపోవడం. నీవు చేసిన పాడు పనులకు నీ భార్య బాధ పడుతూ ఉంటే ఆమెను అనునయించలేని దుస్థితిలో ఉన్నావు. నీ సొత్తును ఇతరులు

దోచుకు పోవాలని చూస్తున్నారని తెలిసి, నీ సొమ్మును రక్షించుకోలేక బాధపడుతున్నావు. చాటు మాటుగా నీ గురించి చెప్పే మాటలను నీ బంధువులు నిజమని నమ్మడం. నీవు నిజంగా ఇతరులకు మంచి చెయ్యడానికి ప్రయత్నిస్తుంటే, నీ స్నేహితులే నిన్ను నమ్మకపోవడం, దాని వలన కలిగే దుఃఖాన్ని నీవు లోపల అణుచుకోలేక బయటకు కక్కలేక కుమిలి పోవడం, ఇవన్నీ నీ క్షీణతకు కారణాలు.

ఇంకా నీ భార్యా,బిడ్డలు, అల్లుడు వారి వారి దుష్ప్రవర్తనతో నిన్ను ఇబ్బందిపెట్టడం, నీ తల్లి తండ్రులు, సోదరులు రోగములతో బాధపడటం, నీ పూర్వజన్మలో నువ్వు ఒక బ్రాహ్మణుని కి చెందిన ఆవును చంపడం, దుష్టబుద్ధితో బ్రాహ్మణుల సొత్తును, దేవుడి సొమ్మును అపహరించడం, నీధనమును నీవు పోగొట్టుకొని దానికోసం పరితపించడం, ఇంతలో నీ బంధువులు చనిపోవడం, దాని వలన కలిగే బాధలు, దుర్మార్గుడిని పనిలో పెట్టుకొని వాడు చేసే చెడ్డ పనులకు నువ్వు బాధ్యత వహించి బాధపడటం, చాలా కాలం పాటు ఎంతో ప్రయత్నించి సాధించిన కార్యమును ఒక దుర్మార్గుడు పాడు చెయ్యడం, దాని వలన కలిగే దుఃఖము, వీటి వలన కూడా మానవుడు కృంగి కృశించిపోతాడు." అని బ్రాహ్మణుడు ఆ రాక్షసునికి వివరించాడు. అని భీష్ముడు ధర్మరాజుడు వివరించాడు.

(పైన వివరించిన కష్టాలన్నీ మాననవులకు దైనందిన జీవితంలో కలిగేవే. వాటికి కృంగి పోవడం, కృశించి పోవడం మానవ సహజం. కాని వాటిని ధైర్యంగా ఎదుర్కోడంలోనే మానవుని బుద్ధికుశలత, మనోబలము బయటపడుతుంది. కాబట్టి ప్రతి మానవుడు తనకు వచ్చిన కష్టాలను ధైర్యంతో ఎదుర్కొని దానికి పరిష్కారమార్గాలు కనిపెట్టాలే గాని కృంగి పోకూడదు. ఆత్మహత్యలకు పాల్పడకూడదు. ఈ రోజుల్లో ప్రతి చిన్న విషయానికి కూడా కృంగి పోయి

ఆత్మహత్యలకు పాల్పడుతున్నారు. అది ఆచరణీయము కాదు. అన్ని రకముల కష్టాలను ధైర్యంతో ఎదుర్కోవాలి. ఇదే ఈ సంవాదంలో ముఖ్యోద్దేశము.)

ధర్మరాజుకు ఇంక అడగడానికి సందేహాలు ఏవీ లేనట్టు ఉన్నాయి. అందుకని అందరూ వినేటట్టు ఒక ప్రాచీన పురాణ గాధను చెప్పమని భీష్మని అడిగాడు. దానికి భీష్ముడు ఇలా చెప్పసాగాడు.

"ధర్మనందనా! నీకు ఉమామహేశ్వర సంవాదమును వినిపిస్తాను. ఈ సంవాదము శ్రీ కృష్ణుని సన్నిధానంలో వినిపించడం నా పూర్వపుణ్యవిశేషంగా భావిస్తున్నాను. శ్రీ కృష్ణా! నీ అనుమతితో ఈ కథ ధర్మరాజుకు వినిపిస్తున్నాను.

పుత్ర సంతానము కోరి శ్రీ కృష్ణుడు, రుక్మిణీదేవితో సహా హిమాలయ పర్వతములకు వెళ్లాడు. అక్కడ 12 సంవత్సరముల అత్యంత దీక్షతో వ్రతం చేసాడు. బాగా నలిగిపోయాడు. ఆ సమయంలో శ్రీ కృష్ణుని చూడడానికి నారదుడు, వ్యాసుడు, వాల్మీకి, దేవలుడు, కశ్యపుడు, మొదలగు వారు తమ తమ శిష్యబృందములతో అక్కడకు వచ్చారు. వారికి శ్రీ కృష్ణుడు అర్ఘ్యము పాద్యము ఆసనము ఇచ్చి సత్కరించాడు. వారలతో పుణ్యగోష్టి (మంచి మాటలు ఒకరితో ఒకరు మాట్లాడుకోవడం) నడుపుతున్నాడు. అప్పుడు శ్రీ కృష్ణుని ముఖం నుండి ఒక మహా అగ్ని వెలువడింది. ఆ అగ్ని అక్కడ ఉన్న అడవులను కాల్చివేయసాగింది. ఆ అడవులలో ఉన్న మృగములు, పక్షులు, తపస్సు చేసుకుంటున్న సిద్ధులు,సాధ్యులు,మునులు ఆందోళన చెందుతున్నారు. అది గమనించిన శ్రీ కృష్ణుడు తన శుభప్రదమైన చూపులతో ఆ మంటలను ఆర్పివేసాడు. అడవులు మరలా యధాస్థితికి వచ్చాయి.

ఈ సంఘటన చూచి ఆ మునులందరూ ఆశ్చర్యపోయారు. వారిని చూచి

శ్రీ కృష్ణుడు ఇలా అన్నాడు. "మీరు ఈ అగ్నిని ఏ విధంగా అర్థం చేసుకున్నారు. ఉన్నది ఉన్నట్టుగా చెప్పండి." అని అడిగాడు. ఆ మునులందరూ ముక్త కంఠంతో ఇలా అన్నారు. "దేవా! ఈ సమస్త జగత్తు నీ చే సృష్టించబడి, నీలోనే లయం అవుతూ ఉంది. సకల చరాచర జీవజాలము నీ అధీనంలో ఉన్నాయి కదా! అంతా నీ సంకల్పం వల్లనే ఇదంతా జరిగింది. కాని ఇది ఎలా జరిగిందో నీవు చెబితే గాని మాకు తెలియదు. అందుకే ఇదంతా చూచి ఆశ్చర్య పోయాము." అని అన్నారు.

అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు వారితో ఇలా అన్నాడు. "మహా మునులారా! మీరు ప్రసన్నంగా ఉండటమే ఈ సృష్టికి ఆధారము. కాబట్టి మీకు ఆ అగ్ని గురించి చెబుతాను. వినండి. ఆ రోజుల్లో ఒక రాక్షసుడు ఉండేవాడు. వాడు అస్త్రవిద్యాప్రవీణుడు. అస్త్ర విద్య నా వద్దనే నేర్చుకున్నాడు. అందువలన నేను వాడిని చంపడానికి ఇష్టపడలేదు. ఈ సంగతి తెలిసి వాడు గర్వించి మూడు లోకములలో ఉన్న వారిని బాధపెట్టడం సాగించాడు. నాకు విసుగు పుట్టింది. వాడిని చంపడానికి నాకు కొడుకు పుట్టాలి. అందుకని ఇక్కడకు వచ్చి ఘోరమైన తపస్సు చేసాను. ఆ తపస్సు వల్ల పుట్టిన అగ్ని నా ముఖం నుండి బయటకు వచ్చింది. అది బ్రహ్మలోకానికి వెళ్లింది. అప్పుడు బ్రహ్మగారు మన్మధుడిని నాకు కొడుకుగా ప్రసాదించాడు. నా ముఖం నుండి పుట్టిన అగ్ని పోతూ పోతూ ఈ అడవిని కాల్చివేసింది. నేను నా చల్లని చూపులతో ఆ అడవిని మరలా పునరుజ్జీవింపచేసాను. అదీ మీరు చూసింది." అని అన్నాడు కృష్ణుడు.

ఇంకా వారిని చూచి ఇలా అన్నాడు. "మునిసత్తములారా! మీ సందర్శన భాగ్యం కలగడం నా అదృష్టంగా భావిస్తున్నాను. మీరుకూడా ఒక పుణ్య కధ నాకు వినిపించండి." అని అడిగాడు కృష్ణుడు.

దానికి ఆ మునులు ఇలా అన్నారు. "మహాత్మా! మీరు ముల్లోకాలకు పెద్దలు. మీకు తెలియనిది ఏమున్నది. నీకు తెలియని కథ ఈ మూడు యుగములలో ఏమి ఉన్నది." అని అన్నారు.

దానికి కృష్ణుడు నవ్వి "ఓ మహామునులారా! ప్రస్తుతము నేను మానవ గర్భ సంజాతుడను. కేవలం మానవ మాత్రుడను. నా బుద్ధి కూడా అదే స్థితి లో ఉన్నది. మీరు ఆ విషయం మర్చిపోకూడదు. ఈ పరిస్తితులలో మీరు నాకు చెప్పే కథ నాకు తెలియనిదే అవుతుంది కానీ తెలిసినది కాదు కదా!" అని అన్నాడు.

" శ్రీ కృష్ణా! నీకు ఏదైనా చెప్పడానికి నారదుడే సమర్థుడు. కాబట్టి నారదుడే ఒక కథ చెబుతాడు." అని వారు నారదుని చూచి "నారదమునీంద్రా! నీవు ఇంతకు ముందు చూచినది విన్నది అయిన వృ త్తాంతమును శ్రీ కృష్ణునికి చెప్పుము." అని కోరారు.

నారదుడు కూడా పర మసంతోషంతో శ్రీకృష్ణునికి, తక్కిన మునులకూ భక్తితో నమస్కరించి, వారికి ఉమామహేశ్వర సంవాదమును వివరించాడు.

"నేను ఒక సారి తీర్థసేవనము చేస్తున్నాను. అలా తిరుగుతూ తిరుగుతూ హిమవత్ప ర్వతమునకు వచ్చాను. అక్కడ ఒక అందమైన ఉద్యానవనమును చూచాను. ఆ ఉద్యానవనములో పరమేశ్వరుడు ప్రమథగణములు, దేవతలు, సిద్దులు,సాధ్యులు, విద్యాధరులు, మునులు,భూతగణములు మొదలగువారితో కొలువుదీరి ఉన్నాడు. నేను కూడా అక్కడికి పోయి పరమేశ్వరుడికి నమస్కరించి వారితో పాటు అక్కడ కూర్చున్నాను.

ఆ సమయంలో పార్వతీదేవి అక్కడకు వచ్చింది. వెనుక నుండి పరిహాసంగా పరమశివుని కనులను తన చేతులతో మూసింది. ఆ హటాత్పరిణామానికి జగమంతా చీకటి అయిపోయింది. సూర్యుడు, చంద్రుడు కళ తప్పారు. లోకములన్నీ గాడాంధకారంలో మునిగిపోయాయి. ప్రాణకోటి అంతా సంక్షోభం చెందింది. ఆ సమయంలో పరమేశ్వరుడు తన మూడవ కంటిని తెరిచాడు. పరమేశ్వరుని మూడవ కంటినుండి అగ్నిజ్వాలలు చెలరేగి హిమవత్పర్వతమును దహించసాగాయి.

హిమవంతుడు పార్వతీ దేవి తండ్రి. అందుకని తండ్రికి కలిగిన ప్రమాదానికి పార్వతి తల్లడిల్లిపోయింది. వెంటనే పరమశివుని పాదాలమీద పడి నమస్కరించింది. శివుడు ప్రసన్నుడయ్యాడు. మూడవ కన్ను మూసాడు. హిమవత్పర్వతము మీద చెలరేగిన మంటలు చల్లారాయి. అప్పుడు పార్వతి శివునితో ఇలా అంది.

"పరమేశ్వరా! ఈ సమయంలో నీవు నీ నొసటి కన్ను తెరవడానికి కారణమేమి? ఇది రహస్యం కాకపోతే నాకు చెప్పండి." అని అడిగింది. అప్పుడు పరమేశ్వరుడు ఇలా అన్నాడు.

"పార్వతీ! నీకు చెప్పకూడని రహస్యములు ఏముంటాయి? నేను లోకపాలకుడను. నాకు ఏది జరిగితే లోకములకంతకూ అదే జరుగుతుంది. నీవు నా కళ్లు మూసి నప్పుడు నాకు ఏమీ కనపడలేదు. చీకటిగా ఉండింది. అందుకే లోకములు అన్నింటిలో గాడాంధకారము అలముకుంది. దానితో భూతకోటి అంత భయభ్రాంతమయింది. నీ చేతులు తియ్యకుండా ఈ చీకట్లు పారదోలడానికి నేను నా మూడవ కన్ను తెరవవలసి వచ్చింది." అని అన్నాడు పరమశివుడు.

వెంటనే పార్వతి ఇదే అదను అని “ఓ పరమేశ్వరా! నీకు నాలుగు ముఖాలు ఎందుకు ఉన్నాయి.చెప్పండి.” అని అడిగింది.

“పార్వతీ! సుందోపసుందులు అని ఇద్దరు రాక్షసులు ఉన్నారు. వారు అపార భుజబలశౌర్య సంపద కలవారు. వారు ఏ అస్త్రముతో గానీ, శస్త్రముతోగానీ చావకుండా వరము పొందారు. ఆ రాక్షసులను చంపడానికి మయుడు లోకములో ఉన్న అంద చందములను, లావణ్యమును, పోగు చేసి ఒక అందాల రాసి తిలోత్తమ అనుదానిని సృష్టించాడు. ఆమెను నా వద్దకు తీసుకొని వచ్చాడు. తితోత్తమ రాగానే ఆమె నా చుట్టు తిరిగి ప్రదక్షిణ చేసింది. దేవకార్య నిమిత్తము సృష్టింప బడిన ఆమెను నా చుట్టు తిరుగు తున్నపుడు నాలుగు వైపుల నుండి చూచాను. అందుకని నాకు నాలుగు ముఖములు ఏర్పడ్డాయి.” అని అన్నాడు.

వెంటనే పార్వతి “పరమేశ్వరా! నీకు కంఠంలో నలుపు ఎలా కలిగింది?” అని మరో ప్రశ్న అడిగింది.

పరమ శివుడు పార్వతితో ఇలా అన్నాడు. “పార్వతీ! పూర్వము దేవతలు రాక్షసులు అమృతం కోసం పాలసముద్రాన్ని మధించారు. అందులో నుండి మొదట హాలాహలము పుట్టింది. దానిని నేను తీసుకొని నా కంఠంలో నిలుపుకున్నాను. అందుకని నా కంఠం నల్లగా ఉంది.” అని చెప్పాడు.

పార్వతి అంతటితో ఊరుకోలేదు. “మహాదేవా! నీకు అన్ని ఆయుధములలో కెల్లా పినాకము అంటే ఇష్టం కదా. ఎందువలన?” అని అడిగింది.

"పార్వతీ! కృతయుగంలో కణ్వుడు అనే ముని తపస్సు చేస్తున్నాడు. అతని మీద పుట్టలు పెరిగాయి. ఆ పుట్టమీద ఒక వెదురు గడ పెరిగింది. ఆ వెదురు గడ లోకంలో లేని విధంగా అధికమైన పొడవు గా లావుగా పెరిగింది. ఆ సమయంలో బ్రహ్మ దేవుడు ప్రత్యక్షమై కణ్వునికి వరాలు ప్రసాదించాడు. అతని మీద పెరిగిన వెదురుతో బ్రహ్మ విష్ణువుకు శార్ఙ్గమును, నాకు పినాకమును తయారు చేసాడు. మిగిలిన ముక్కతో గాండీవమును తయారుచేసాడు. పినాకము నాకూ, శారఙ్గము విష్ణువుకు ఇచ్చి గాండీవము తాను తీసుకొని వెళ్లాడు. బ్రహ్మదేవుడు ప్రసాదించినది కావున నాకు పినాకము అంటే ఎంతో ఇష్టం." అని అన్నాడు.

వెంటనే పార్వతి "మహేశ్వరా! ఎన్నో జంతువులు ఉండగా నీవు ఎద్దునే ఎందుకు వాహనముగా ఎన్నుకొన్నారు?" అని అడిగింది.

"పార్వతీ! పూర్వము నేను హిమాలయముల మీద తపస్సు చేసుకొను చుండగా, నా చుట్టు ఆవులు మేస్తూ నాకు తపోభంగము కలిగించాయి. అప్పుడు నేను వాటి వంక కోపంగా చూచాను. అవి బాధ పడ్డాయి. బ్రహ్మదేవుడు వచ్చి సర్దిచెప్పాడు. నాకు ఒక ఎద్దును కానుకగా ఇచ్చాడు. అప్పటి నుండి నాకు ఎద్దు వాహనము అయింది." అని అన్నాడు పరమేశ్వరుడు.

పార్వతికి ఇంకా సందేహాలు తీరలేదు. "నాధా! మీకు ఎన్నో భవనములు, నివాస స్థలములు ఉండగా ఏ మాత్రం శుభ్రత లేకుండా, పెంటకలు, ఎముకలు, కపాలములతో నిండి, ఎల్లప్పుడూ దుర్గంధమును వెద జల్లుతూ ఉండే శ్మశానంలో నివాసము ఎందుకు ఏర్పరచుకున్నారు. తెలియచెయ్యండి." అని అడిగింది.

“పార్వతీ! క్రూరమైన భూతములు జనాన్ని నాశనం చేస్తున్నాయి. ఆ భూతముల ధాటికి ప్రాణి కోటి అంతా నాశనమయింది. ఈ విషయం తెలుసుకొన్న బ్రహ్మ నా వద్దకు వచ్చాడు. దీనికి ఏదైనా ప్రతీకారము చేయమని నన్ను వేడాడు. నేను కూడా ఆ భూతముల నుండి లోకములను కాపాడవలెనని నిశ్చయించుకున్నాను. ఆ భూతములు ఉన్నచోటనే ఉండి వాటిని నాశనం చెయ్యాలని అనుకున్నాను. పైగా మోక్షము కొరకు ప్రయత్నము చేయు ఋషులు శ్మశానము అంటే ఇష్టపడతారు. అందుకని లోక రక్షణార్థము నేను శ్మశానమును నా నివాసస్థలముగా చేసుకున్నాను.” అని చెప్పాడు పరమేశ్వరుడు.

“అది సరే శ్మశానంలో ఉన్నారు బాగుంది. కాని ఒంటి నిండా బూడిద పూసుకోవడం, త్రిశూలం ధరించడం, ఎముకలను, పాములను ఆభరణాలుగా ధరించడం, భయంకర రూపంతో ఉండటం ఇవన్నీ ఎందుకు?” అని అడిగింది పార్వతి.

“ ఓ పార్వతీ! ఈ లోక స్వరూపము రెండు విధములుగా ఉంటుంది కదా! శీతలము, ఉష్ణము. ఈ రెండింటిలోనే సకలము ఇమిడి ఉంది. ఈ జగత్తు అంతా సౌమ్యము, ఆగ్నేయము(ఉగ్రము) అనే రెండు యోగముల సమ్మేళనము. అందులో సౌమ్యతను విష్ణువు ధరించాడు. ఉగ్రతను నేను ధరించాను. ఈ విశ్వమంతా ఈ రెండు గుణముల కలయికే కదా! అందుకనే నేను ఎల్లప్పుడూ ఉగ్రస్వరూపంతోనే భయంకరంగా ఉంటాను. ఇంకా ఏమన్నా సందేహాలు ఉన్నాయా?” అని అడిగాడు శివుడు.

పార్వతికి ఇంక అడగడానికి ఏమీ లేవు. అందుకని “ నాథా! వర్ణాశ్రమధర్మముల గురించి వివరించండి. నాతోపాటు మానవులందరూ విని తరిస్తారు.” అని అడిగింది పార్వతి. అని నారదుడు శ్రీ కృష్ణునికి పార్వతీ

పరమశివుల సంవాదమును వివరించాడు అని భీష్ముడు ధర్మరాజుకు చెప్పాడు.
(పైన చెప్పిన విషయములు అన్నీ మనకు ఇదివరకు వచ్చినవే. కాని వాటిని అందరూ చదివారో లేదో అని మనకు మారుగా పార్వతీదేవి రూపంలో ప్రశ్నలు అడిగించి సమాధానరూపంలో మనకు అన్ని విషయములను క్లుప్తంగా చెప్పాడు తిక్కనగారు.)

మహాభారతము

ఆనుశాసనిక పర్వము

చతుర్ధాశ్వాసము సంపూర్ణము

ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్.